25ᴿᴰ ՏԱՐԻ   ԹԻՒ 7095   12 ՄԱՅԻՍ 1909   ՆՐԵՔՇԱԲԹԻ   25 Mai 1909   26ᵐᵉ année   N. 7095

"ԱՐԵՒԵԼՔ,,
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՕԼԻՍ, ՂԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Կ. Պոլսոյ համար տարեկան	80	Ղ.
» » վեցամսեայ	45	»
Գաւառներու համար տարեկան	108	»
» » վեցամսեայ	60	»
Օտար երկիրներու համար տարեկան	35	Ֆր
» » վեցամսեայ	23	»

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

10 ՓԱՐԱ

Արեւելք

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ

10 PARAS

آرەولك
ارمنیجە یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قرەكین بویاجیان
درسعادت غلطه

AREVEEK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

ԻՆՉՈ՞Ւ ՏԽՐԵՑԱՆ

Տասն օրէ ի վեր Անատոլուի զանազան գաւառներէն Արեւելքի եկած Թղթակցութեանց մէջ, — որոնց մէկ մեծ մասը լոյս չի տեսնար, — ամէնէն աւելի ուշագրաւ կը գտնեմ այն պարագան որ նոր Սուլթանին գահակալութիւնը աւետող Թնդանօթի հարիւր մէկ հարուածները մինչեւ ուրախութեան նուագներու մէջ կը խեղդեղեն հայ տարրը, բոլորովին անտարբեր կը թողուն մեծամասնութիւնը իսլամ տարրին. Նոյն իսկ, կարգ մը տեղերու մէջ, օրինակ՝ Վան, Մուշ, Խնուս, եւայլն, սառնասրտու տուշի մը տպաւորութիւնը թողուցեր են այդ որոտումները իսլամ ամբոխին վրայ: Կատարուած հանրային խրախճանութիւններուն մինակ այն Թուրքերը անկեղծօրէն եւ անվերապահօրէն մասնակցեր են որոնք իսկապէս սահմանադրասէր են եւ կը պատկանին Երիտասարդ-Թուրք կուսակցութեան: Խուժանը, մանաւանդ այն զանգուածը, որ համիտեան րէժիմին տակ, նոյն իսկ Սահմանադրութեան հռչակումէն ետքը, անսանձահար յանդգնութեամբ մը իր չահատակութիւնները կը շարունակէր. կը զարնէր, կը կողոպտէր, կը հարստահարէր անարգել եւ անպատուհաս, այդ զանգուածը՝ գահակալահռչակ որոտմանցը մէջ Թնդանօթի հարիւր մէկ հարուածներուն՝ պատասպուած մահը տեսաւ իր գործելու ազատութեան, իր երկրաւեր սանձարձակութեանը: Յուլիս 11ին, Օսմ. Սահմանադրութեան հռչակումին ղօղանջներուն ճաթածութիւնը աղէ՛կ տեսան այդ արարածները. անոնք հասկցան որ իրենց անուշիկ պաշտպան, իրենց բարեգութ ու ներողամիտ եւ Թոյլատու խնամակալն ու վերին գերհզօր հովանաւորողը Ապտիւլ-Համիտ՝ խորունկ ու Նրբամիտ խաղ մը կը խաղար ազատութեան առաջեալներուն, եւ անխռով միացին, վստա՛հ Թէ իրենց երկրաշէն ու յառաջդիմասէր գործին ո՛ եւ է խառնուող կամ ո՛ եւ է խոչընդոտ չպիտի գտնուէր: Ինչպէս որ ալ եղաւ: Վերջին տասն ամիսները Օսմ. Պատմութեան մէջ պէտք է արձանագրուին իբրեւ շարունակութիւնը համիտեան րէժիմին, երեւութապէս սահմանադրական բայց իսկապէս բռնապետական: Անատոլուի գաւառները աստպատակող խուժանները չխռովեցան այն ատեն որովհետեւ գիտէին թէ իրենց Թագաւոր մեղսակիցը, պալատական ահարկու յուղկահարը՝ առաջին պատեհ առթիւ՝ Թաւալգլոր պիտի բերէր անոնք որ Սահմանադրութիւնը վերջնապէս այս երկրին տուած ըլլալու երջանիկ գոհունակութեամբ յղփանալէ ետքը միամտութիւնը այնքան առաջ տարին որ պացին ձեռքը ոտքն ալ պագին այդ գարշելի եւ դիւականահարակ բռնաւորին, գգուանքներով ու նրբին հոգածութիւններով չրջապատեցին այդ օձը, ու կերան անոր ափերուներկ հացը եւ անոր մեծարանքներուն առարկայ դառնալու համար մրցեցան իրարու հետ: Անոնք գիտէին Համիտին գաւառարնակ աբբանեակներն ու իր ճիւաղաշունչ հրամաններուն գործադրիչները: Անոնք չա՛տ աւելի լաւ կը ճանչնային Եղեռնին վարպետը քան այն անձերը որ տարիներով հեծեցին համիտեան բռնակալութեան լուծին տակ, առանց կարենալ Թափանցելու բռնաւորին հրէշածին հանճարին բոլոր անսահմանութեանը: Փոքր-Ասիոյ բռնաւորական փաղանգները, աւազակութեան ու հայակերութեան կատաղի վոհմակները շատ լաւ գիտէին թէ սուտ եւ անհիմն բան մըն էր Օսմ. Սահմանադրութիւնը ցորչափ անսասան կը մնար իրենց պաշտեցեալ հայրիկը Ապտիւլ-Համիտ: Այս համոզումով անոնք գործեցին, գործեցին ու գործեցին տասն ամիս շարունակ, իրենց գործունէութեանը մէջ երբեք չարգիլուելու անվկանդ հաւատքով մը ուժեղցած:

Արդ, ի՜նչ անդնդավէժ կործանումով մը քանդուեցան իրենց բոլոր ոսկեղօծ երազները երբոր ապրիլ 14ին, կայսրութեան բոլոր անկիւններէն, Թնդանօթի աւետաւոր հարիւրեակ հարուածներ հռչակեցին վերջնական ու իրական տապալումը, բարոյական ու պաշտօնական մահը իրենց գորովագութ պապային, եւ Սուլթան Մեհմէտ Ե.ի փառապանծ բարձրացումը Մեծ Սիւլէյմանները գահուն վրայ, զոր այդ վարնոց ոճրագործը խեղեցուն ապրի չարունակ արատաւորած էր:

Բնականաբար Թրջած հաւու պէս պիտի սասանահար սահմռկէին անոր նոյն իսկ ամէնէն հեռաւոր երկրպագուները եւ սրբտերնուն չափ գար մասնակցելու ցնծութեանը բոլոր սահմանադրասէր Օսմանցիներուն՝ իւրե գահակալութեանը Մեհմէտ Ե. Կայսեր, որուն զգացումներուն մաքրութիւնը, տրամադրութիւններուն անկեղծութիւնը եւ հայրենասիրութիւնը բացարձակապէս ամէն կասկածէ վեր են:

Այս երեւոյթը մասնաւոր ուշադրութեանը կը յանձնենք անոնց որ այժմ Օսմ. հայրենիքին բարօրութեանը համար ամէն զոհողութիւն կ'ընեն եւ կ'աշխատին երկիրը հանել այն հանգոյցներուն բաւիղէն ուր խրուած մնացած է այժմ Թուրքիան՝ երեսնամեայ սեւ ու խաւարչուտ բռնակալութեան մը երեսէն: Այս երկրին բոլոր տարրերուն մէջ առանց սխալելու կարելի է ըսել Թէ այն տարրը որ ամէնէն աւելի անկեղծօրէն կ'ուրախանայ եւ հոգեւին կը փարի կը պլլուի սահմանադրական րէժիմին — որ իսկապէս այն օրը միայն հիմնուեցաւ երբ Ռումելիի ազատարար բանակը իր յաղթական եւ բռնակալաջինջ մուտքը ըրաւ Օսմ. սատանը — հայ տարրն է: Հիմնովին սուտ, սխալ եւ զրպարտական են այն նողկալի վերագրումները որ կ'ըլլան Թուրքիոյ հայութեան ձգտումներուն համար իրենց ապագայ կեանքին եւ այս երկրին ապագայ կեանքին նկատմամբ: Արդէն ղեկավարները սահմանադրական կառավարութեան, որոնց ուղղամտութեանը (bonne foi) եւ արթնամըտութեանը վրայ կասկածիլ մեղք մը պիտի ըլլար մեզի համար, կ'ըմբռնեն անշուշտ ամբողջ թշնամական ոգին այն զրպարտութիւններուն որոնց նշաւակ է հայ տարրը այն երկրին մէջ որուն գոյութիւնը ուղղակի եւ սերտօրէն կապուած է իր գոյութեանը հետ, որուն քայքայումը ապահովապէս եւ անսխալելի կերպով քայքայումն է նաեւ հայութեան: Բռնակալութեան րէժիմին ջնջմանը իբրեւ հետեւանք՝ սա վերջին ցնցումներն ու սոսկական Թօթվըռուքները չեն որ մեզ Հայերս պիտի կըրնան սխալեցնել մեր համոզումներուն եւ մեր հաւատքին մէջ: Հայը մէ՛կ նպատակ կ'ունի եւ մէ՛կ ձգտում ունի տարամերժօրէն. հանգիստ ապրիլ եւ զարգանալ Օսմանեան սահմանադրական րէժիմի մը տակ, իր միտքին, իր ձեռքին եւ իր ընդունակութիւններուն սատարը բերել ապահովագրել ընդհանուր Հայրենիքին բարգաւաճմանը եւ... ուրիշ ոչի՛նչ:

Ու եթէ այս երկրին ղեկավարները, հակառակ մեր ակնկալութեանը, հաւատք ընծայելով անարգ ասուլիսներու, ցած ու նպատակաւոր զրպարտանքներու, այս արդէն չափէն աւելի չարչարուած, խոշտանգուած, հիւծած, քամուած ժողովուրդին դէմ կատարեալ վստահութեամբ չվարուին, եւ եթէ վերջապէս չապահովեն անոր կեանքը, ինչքն ու պատիւը, կը հարցնենք իրենց՝ այդ ղեկավարներուն Թէ ի՞նչ կը մնայ ընել ծայրայեղութեան եւ յուսահատութեան մղուած ժողովուրդի մը:

Մեհմէտ Ե.ի գահակալութեան օրը՝ մասնաւորապէս Անատոլուի գաւառներուն մէջ իսլամ եւ ոչ-իսլամ տարրերուն բռնած ընթացքը այդ տարրերուն ճշմարիտ հոգեբանութիւնը պայծառօրէն ցոլացուց: Այդ բացէին յայտնի եղաւ Թէ ո՞վ է բարեկամը Օսմ. Սահմանադրութեան եւ Օսմ. Հայրենիքին բարօրութեանը:

Այս մասին սխալիլը յիմարութիւն պիտի ըլլար:

Եր. ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

ՏԵՍՆՈՒԱԾ ԲԱՆԵՐ

ԱՐԱԲԿԻՐ

Մայրամուտքը չատոնց կատարուեր է արդէն եւ մ'լ գիշեր է երբ կ'ոլորենք համբաւաւոր Կէօլ-Տաղի կողքը, որ տաւ կաւ ին ձոռնապատ է ու կը սկսինք երագոտն վայրէջք մը դէպ ի ձորը: Քաղաքը այնտեղ է, ցածը, հոն կ'երեւան ցիրուցան տուներուն լուսամուտներէն կայծկըլտող լոյսերուն պպզուն ցոլքերը: Այնուամենայնիւ դեռ բաւական ճամբայ ունինք կտրելիք, առնուազն ժամ մը. միայն բարեբաղդաբար մութ չէ. երկինքը ականակիտ, օդը ջինջ ու մեղմօրէն երեւան, եւ միջոցին մէջտեղն ալ աւկախ՝ չուշանաթոյր, արծաթ կիսալուսինը՝ խարտեաչ կնոջ մը կուրծքին պէս ճերմակ կաթ կը ծորէ մեր վրայ:

Օ՛, ի՜նչ աղւո՜ր է սատնկ լուսնակ եւ զով գիշերով գնացքը սարերն ի վեր ու սարերն ի վար:

Բայց մեր միտքերը հանգիստ չեն, Թաղուած գաւառի խաւարին մէջ դեռ ոչինչ չենք գիտեր յստակ, Պոլսի անցուդարձերէն: Տակաւին երէկ Խարբերդի մէջ ազատականներ եւ հակասահմանադրականներ կռուի կը պատրաստուէին: Արդեօք բան մը եղա՞ւ. հիմա ի՜նչ վիճակի մէջ են արդեօք: Մայրաքաղաքին մէջ ծիւա՞ղը պիտի յաղթանակէ Թէ Յեղափոխութիւնը...:

Հարցումներ, «արդեօք»ներ անվերջանալի եւ ամէնքն ալ անպատասխան մնալու դատապարտուած: Ո՞վ պիտի պատասխանէ:

Բնութիւնը մեր չորս կողմը համակ հրապոյր ու պչրանք, իսկ մեր տրամադրութիւնը այսպէս խռովք ու զայրոյթ: Պատմական ճակատագի՛րը Տաճկաստանի ժողովուրդներուն...: Ա՛յ կործանելի՛ք բռնապետութիւն:

Եւ ահա արդէն կը մտնենք քաղաք: Ո՛հ այդ մուտքը Արաբկիրէն: Այդ մուտքը կրող է յեղափոխական կատաղանքի մղել աշխարհի ամէնէն պաղարիւն ոչխարամիտ անգամ: Սոսկալի՛ է այդ մուտքը Արաբկիրին: Աւերա՛կ, աւերակ ամէ՛ն կողմ: Եկեղեցին, չրջակայ տուները, աղբիւրը, ամբողջ Թաղը իր հաւաքական կազմով աւերակի, ամայի քարակոյտի մըն էր վերածուեր ու ա՛յդպէս կը չարունակէն միալ տասներեք տարիներէ ի վեր անսասանելի յուշարձանի մը պէս յաւերժացնելով Հայուն Ցաւն ու Սարսափը եւ Ուլիչներուն գիչատիչ Բարբարոսութիւնը:

Ընդվզեցնո՛ղ է Արաբկիրի մուտքը: Եւ եթէ մարդ տրամաբանող չըլլայ, եթէ իր մէջ սիրտէն զատ միտք մըն ալ չունենայ, մարդ այնտեղ կրող է այնպիսի անհաւորօրէն վրէժխնդիր ոճրագործ մը դառնալ որ եղունգներովը ցանկայ բըրքտել այսքան աւերումի, այսքան հրդեհի եւ այսքան մահու գաղափարը յղացող եւ գործադրող անիմանալի հրէշներուն կուրծքը:

Կ'անցնինք, երկու կողմերը ճամբուն աւերակ են: Ընկերս կը բացատրէ Թէ աւերիները մասնաւոր խնամքով ոչնչացուցած են մանաւանդ հարուստ եւ գեղաշէն տուները նոյն վանդալական գործունէութեամբ այդ մեր ճամբան կազմող Ս. Ցակոբ Թաղէն զատ փճացնելով, բզիկ բզիկ ընելով եւ հրդեհելով նաեւ աւելի վերը ձորին միւս կողմը գտնուող ուրիշ հայկական ունեւորներու Թաղ մը, որ կը կոչուի Տէրպէտէրինց Թաղ: Հիմա այստեղ չկայ այլեւս Հայու տուն մը որ քիչ-շատ յիշեցնէ անցեալի ոսկին ու փառքը, — հիմա այլեւս այստեղուանքը միայն գիւղական գորչ ու ցած «օտա»ներ են միայն, եթէ ոչ տակաւին բոլորովին քարուքանդ մնացած աւերակ հողաթումբեր...:

Ջուլումը իր կատարելութեան հասած սատ՛նկ կ'ըլլայ: Պէտք չէ քրքրել կ'ըսեն անցեալը, եւ զայն քրքրող չկա՛յ, բայց աւա՛ղ ինքիրեն արդէն քրքրուա՛ծ, բացուած, արիւնոտած եւ խնճոթեցնող վէրքի մը պէս գրուած է այդ Անցեալը, նոր սերունդին կարմրող աչքերուն առջեւ:

Եթէ կ'ուզէք որ նոր հասնողները չիմանան Հինը, վերաշինեցէ՛ք այդ աւերակները շուտ, այնքան շուտ որքան կարելի է, որպէսզի արթնցող երախաները կամաց կամաց չհարցնեն իրենց մեծերուն Թէ ե՞րբ եւ ինչո՞ւ փլած-այրած են այդքան հարիւրաւո՛ր տուներ...: Ապա Թէ ո՛չ...:

Օ՛հ, Անցեա՛լը. մեր խօսքերը չէ որ պիտի կարողանային քրքրել զայն: Նոյն ինքն Տաճկաստանի բանօրամա՛ն է այդ Ահաւոր Անցեալը յիշեցնողը եւ զայն դատապարտողը. այո՛:

* * *

Խորհուրդներ, մտածումներ, տանջութիւններ, վրէժխնդրութիւններ այսպէս կարմիր ուրուներու նման կը տանջեն գլուխդ երբ կը չրջագայիս Հայաստանը, եւ եթէ իմաստասիրող չըլլաս՝ եղկելի զրաբանութեան մը պէս կը ցնցուի դէմդ «Համերաշխութիւն» բառը եւ կարծես կը սկսի ծաղրել հոգիդ քրքիջով մը որ լպիրշ է առնուազն:

Այսպէս է Հայաստանի ամէն մէկ անկիւնը, այսպէս Թուեցաւ ինծի մանաւանդ հիմակուան Արաբկիրը, երբեմնի այն մեծափարթամ ու աղնուապետական Արաբկիրը:

Որովհետեւ հիմա աղքատութիւն է ամէն կո՛ղմ. հոս ալ հիմա չկայ այլեւս Արաբկիր իր հին իմաստով: Գաղթը դէպի Կարին, Պոլիս, Իզմիր, Պուլկարիա, Եգիպտոս եւ Ամերիկա բնակչութեան Թիւը իջեցուցեր է, նախ, 1600 տունէն 1000-1100ի. յետոյ, անօթութիւնը քայքայեր է մնացող ընտանիքները, ստիպելով որ անոնց բոլոր անդամներն ալ նետուին մանուսայի տեզգեահներուն տաժանակիր աշխատանքին մէջ իրենք զիրենք կարենալ ապրեցնելու համար, եւ այսպէս հիմա հայր, մայր, տղայ, աղջիկ կը բանին հա՛ կը բանին կերպասը արշալոյսէն մինչեւ վերջալոյս, որպէս զի կարող ըլլան ձեռք ձգել անհրաժեշտ եւ անխուսափելի հացի կտորը...: Ա՛յս է հիմա Արաբկիրը:

Ձմեռ, չկրնալով այլեւս դիմադրել անօթութեան նպաստ խնդրելու դիմող ընտանիքներուն Թիւը հասած է 600ի: Սարսափելի՛ է ասիկա: Այդ կը նշանակէ որ Արաբկիրի ժողովուրդին հարիւրին յիսունը հացակարօտ է մնացած: Ինչե՛ր կան աշխարհի վրայ, — բայց պէտք չէ անցեալը քրքրել: Դե՛ռ աւելին. ինծի կը կը հաւատցնեն ամենավստահելի աղբիւրէ Թէ այս ձմեռ նոյն իսկ Արաբկիր ունեցած է մէկ քանի զոհեր՝ անօթութեան, մինչեւ բարերարներու նպաստներուն հասնիլը:

Այնուամենայնիւ այս այսպէս չի կրնար շարունակուիլ եւ պէտք չէ շարունակուի: Հետեւաբար Արաբկիրցիներուն անմերժելի, անյետաձգելի պարտաւորութիւնն է քիչ մը աւելի ուշադրութիւն դարձնել այն քաղաքին վրայ որ զիրենք ծնած է եւ այն ընտանիքներուն վրայ որոնք իրենց հայրենակիցներն են ու Թէեւ այսօր տառապող ու վշտահար, բայց ունին առաւելութիւններ որոնք պէտք չէ անհետանան:

Մասնաւորաբար Պոլիս եւ Եգիպտոս կան Արաբկիրցիներ որոնք հարուստ են բառին աղուոր առումովը. հէնց ատոնց վիզին պա՛րտքն է այլեւս քիչ մըն ալ այս կողմը նայիլ: Թէ ի՛նչ կարող են ընել կամ պէտք է ընեն. ատիկա ես կը ջանամ ցոյց տալ՝ քննելով Արաբկիրցիին գլխաւոր ցաւերը:

Արաբկիրի քաղաքացինակ հասարակութիւնը ո՛չ հողագործ է, ոչ ալ վաճառական. այս զբաղումներու իսկական հասկացողութեամբ, հողագործութիւն չի կըրնար ընել. ան որովհետեւ քաղաքին դիրքը չի տրամադրեր բաւականաչափ հող այդպիսի աշխատութեան մը համար: Արաբկիրը՝ լեռներու գոգը՝ երկար ձորի մը մէջ մէկ ծայրէն միւսը սփռուած տուներու ամբողջութիւն մըն է, իր առաջքը չունի ոչ մէկ դաշտ. ունեցածները՝ ամենաշատը ծմակներ են. եւ այս իսկ պատճառով Արաբկիրցին չէ կրցած ըլլալ հողագործ ժողովուրդ, չա՛տ չա՛տ, կարողացած է պահել պարտէզներ եւ բանջարանոցներ, ու հողի հետ իր ունեցած զբաղումը դատապարտուած է սահմանափակուիլ այդքանով: Իսկ գալով վաճառականութեան, Արաբկիրցին այդ շաւղով ալ չէ կրցած զարգանալ պատճառներու համար, որոնք նմանապէս չատ պարզ եւ չատ հասկնալի են: Եւ էն առաջ Արաբկիրի աշխարհագրական դիրքը եղած է գլխաւոր յանցաւորը այս տեսակէտով: Արաբկիր հեռու՝ Սամսոն-Խարբերդ-Պաղտատ գծէն, հեռու նաեւ Տրապիզոն-Կարին-Վան գծէն, աւելի ճիշդը ըսելով այս երկու չատ կարեւոր գիծերուն մէջտեղը կծկտած, Ակնայ ու Տիվրիկի հետ, դատապարտուեր է ապրիլ անհաղորդ արեւելեան Թուրքիոյ առեւտրական գործունէութեան գլխաւոր կեդրոններէն. չէ ունեցեր ոչ մէկ կարեւոր չփում անոնց հետ եւ տակաւին պիտի չարունակէ ալ մնալ սատնկ մեկուսացած, անշուշտ մինչեւ այն բարեբաստիկ օրը յորում հրաշագործ երկաթուղի մը գայ իրարու կապել այս քաղաքները եւ քիչ մը կեանք տալ անոնց: Այն ատեն չեմ գիտեր ի՛նչ պիտի ըլլայ. այն ատեն բնականաբար չատ բաներ պիտի ըլլան, բայց մենք «այսօր»ը, «ներկան» ունինք հիմա ի նըկատի:

Սատնկով այսօր ալ բնի Արաբկիր չունի նաեւ վաճառականութիւն. իբրեւ աչքի զարնող առեւտուր ամբողջ եղածը մանուսայի արտածում մըն է որ կը ղրկուի մօտակայ քաղաքներ, ինչպէս Երզրում, Մուշ, Մալաթիա, Սվազ Տիարպէքիր: Իսկ իբրեւ ներածում կը ստացուի այնքան քիչ բան որ այդ մասին խօսիլ իսկ չարժեր:

Հետեւաբար Արաբկիրցին ոչ հողագործ է, ոչ առեւտրական եւ այդ լայն ասպարէզներուն մէջ զարգանալու միջոցներէն ստիպողաբար զուրկ, եղած է արհեստաւոր: Արաբկիրի քաղաքացիութեան ջախջախող մեծամասնութիւնը կը զբաղի զանազան արհեստներով, որոնց մէջ ամէնէն պատկառելին կը ներկայանայ մանուսայագործութիւնը, իրեն անմիջական յաջորդ ունենալով չերամաբուծութիւնը: Ես ըսի քիչ առաջ Թէ Արաբկիրի ազգաբնակչութեան մեծագոյն մասը մանուսայի դեզկեահներէն կը քաշէ դուրս կը հանէ իր օրապահիկը:

Հիմա, ներկայացող վիճակը այսպէս քննելէ եւ ցաւը մօտէն գիտնալէ յետոյ չատ հեշտիւ կարելի կ'ըլլայ խորհիլ դարմանումի եղանակներուն:

Նկատի ունենալով Արաբկիրցիին ընդհանրապէս արհեստաւոր մնալու դատապարտուած հանգամանքը, ես կը կարծեմ որ Արաբկիրցիին ապագայ նիւթական բարւոքման տեսակէտէն այլամերժ անհրաժեշտութիւն մը կը հանդիսանայ Արհեստանոցի մը հաստատումը այս քաղքին մէջ: Օ՛, ի՜նչ լաւ կ'ըլլար որ ունեւոր Արաբկիրցիներ գոնէ հաւաքաբար ձեռնարկէին այդպիսի հրաշալի աշխատանքի մը եւ իրենց ծննդավայրի աղուոր մէկ Թաղին մէջ կանգնէին հսկայ արհեստանոց մը, աղջկանց եւ մանչերու յատուկ իր առանձին բաժիններով ուրտեղ նոր սերունդը սովրէր կատարելագործեալ արհեստներ ձեռագործներ, ձեւագիտութենէն մինչեւ ժամագործութիւն կամ կահագործութիւն:

Իմ կարծիքով՝ այս պիտի ըլլար օրուան մեծագոյն բարիքը Արաբկիրին: Եւ յետոյ երկրորդ մը՝ կ'ուր վաչխառութեան դէմ: Ի հնուց անտի՝ Արաբկիր ունեցեր է վաչխառուներ որոնք արիւնը խմեր՝ են աղքատին եւ մինչեւ հիմա ալ կան նոյն սխտաւորներու չառաւիղները որոնք կ'ապրին նոյն արուեստով. Թէ մանուսայագործութեան եւ Թէ մանաւանդ չերամաբուծութեան մէջ վաչխառութիւնը դուրս կուգայ սոսկալի իժի մը պէս փաթթուած աշխատաւորին վիզին Թոյլ չտալով որ օր մը գէթ, միակ օ՛ր մըն ալ ազատ, առանց պարտքի ապրի ան:

Ստիպողական է հետեւաբար նաեւ որ հեռաբնակ արաբկիրցի ունեւորները մտածեն տանջանքի այս պատճառի մասին ալ եւ ո՛ եւ է կերպով մը ստեղծեն օրինաւոր տոկոսով փոխառութիւն ընելու անտէրունչ աշխատաւորութեան:

Երբ այս երկու հրաշքները — արհեստանոցի մը հաստատումը եւ աժանագին փոխառութիւնը, — ի կատար ածուին, այն ատեն կարելի է միայն յուսալ որ Արաբկիրցի ընտանիքներու ամէն նեղս ալ քիչ մը ժպիտ մտնէ: Հակառակ պարագային՝ զուլումը եւ սովը պիտի չարունակեն ուտել, այսուհետեւ ալ նոյնքան հրէշային որքան ցարդ, Թոքերը եւ հոգին խեղճ արաբկիրցի աշխատաւորութեան:

Ես չեմ ծանրանար բարոյական ցաւերու վրայ. քանի որ հացին պակասը ցաւերուն գերադրականն է: Հացի պակասին քով կը նսեմանան խոշոր պակասները:

Անո՛ր համար է որ սա տողերը գրած պահուս երբ պատուհանէս դուրս կը տեսնեմ հոյակապ Մայր Եկեղեցին, որուն վերաշինութիւնը տակաւին չէ աւարտած դըրամի չգոյութեան պատճառաւ, մաքէս անգամ չանցնիր դիմել մեծատուներու խղճմտանքին, որպէս զի 1-200 ոսկիի նըւիրատուութիւնով* ամբողջացնեն այդ փառաւոր եկեղեցին:

Եւ սակայն — միւս այն երկու հրաշքները պիտի ընե՛ն անոնք, պիտի ընե՛ն, — ապա Թէ ոչ, հաւատացէ՛ք, Արաբկիրը պիտի դառնայ անսահման աղքատանոց մը որուն ամեհայրածիր աւերակներուն վրայէն աչնանային ճիւղերու պէս չորցած եւ անօԹութենէ ջղապիրկ անՁեւ բազուկներ յուսահատապէս պիտի երկարին դէպ ի դուրս, դէպի չգթացողներու խղճերը եւ անդադար հա՛ց պիտի պոռան...:

Ահա Թէ ի՛նչ է հիմակուան Արաբկիրը: Կործանելի՛ք բռնապետութիւն:

17 Ապրիլ   ՌԱՐՍԵՂ ՇԱՀԻԳԱՆ

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

Ա. ՆՍՏԱՇՐՋԱՆ

ԴԱՀԼԻՃԻՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

78րդ Նիստ, 11 մայիս 1909

Երեսփ. Ժողովը երէկ ժամ 5ին մօտ գումարուեցաւ՝ Ահմէտ Րիզա պէյի ատենապետութեամբ։ Դատական յանձնաժողովին յղուեցաւ զինուորական պատժական օրէնքին վրայ ըլլալիք յաւելուած մը, որով պաշարման վիճակի հռչակումը առաջ բերող պարագաներու բերմամբ ամբաստանուածները, ի՛նչ աստիճան ալ ունենան, առանց բացառութեան և առանց կայս. Իրատէի, դատաստանի կ'ենթարկուին։ Այդ առթիւ կազմուած զինուորական ատեանին անդամներուն աստիճանը եթէ ամբաստանեալներուն հաւասար չըլլայ, դարձեալ դատաստան տեղի կ'ունենայ և պէտք եղած գործողութիւնները կը կատարուին։ Ելմտացոյցի յանձնաժողովին յղուեցաւ եպարքոսական գիր մը՝ վաւերացնելու գաղթականներուն սերմացու և երկրագործական գործիքներ բաշխելու նպատակով 1325ի ելմտացոյցին մէջ նշանակուած 9,600,000 ղրուշը։ Ցետոյ ձեռք առնուեցան Ատանայի ու Հալէպի նահանգներուն մէջ մորադորիամ հաստատելու մասին եպարքոսական գիր մը և օրինագիծ մը, որոնք դատական յանձնաժողովին յղուեցան։ Այդ օրինագիծը կը տրամադրէ թէ ապրիլ 1էն սկսեալ փոխանակագրով եայլն Օսմ. Պանքային և ուրիշ առեւտրական ու սեղանաւորական հաստատութեանց պարտք ունեցողները մինչեւ օգոստոսի վերջը պիտի կրնան յետաձգել իրենց պարտքերուն վճարումը. առնելիքի տէրերը այդ ժամանակամիջոցին մէջ պիտի չկրնան «բրօթէսթօ» ընել պայմանաժամը անցած վճարումներու համար։ Ապա նկատողութեան առնուեցաւ Սուլթանին առաջին քարտուղարի ու առաջին սենեկապետի անուանման ու ամսաթոշակի խնդիրը։ Երեսփոխաններէ ոմանք առաջարկեցին որ այդ ամսաթոշակները 15,000էն 10,000ի զեղչուին։ Ժողովը ընդունեց ելմտացոյցի յանձնաժողովին առաջարկութիւնը սա յաւելումով. — «Առաջին քարտուղարը ու առաջին սենեկապետը նախարարաց Խորհուրդին ընտրութեամբը ու Եպարքոսին տեղեկագրութեամբը կ'անուանուին։ Ժողովը նաեւ ընդունեց Հիճազի ու Եէմէնի կուսակալութեանց՝ 5000ական և Այտընի ալ 3000 ղրուշ ծախք յատկացնելու մասին ելմտացոյցի յանձնաժողովին առաջարկութիւնը։ Ժողովը նաեւ ընդունեց նոյն յանձնաժողովին առաջարկութիւնը՝ 80,000 ոսկի սահմանելու այն տասնըմէկ հազար զինուորներուն որոնք Կ. Պոլսոյ յետադիմական շարժման մասնակցելնուն համար Րումէլիի երեք նահանգները ղրկուած են և ճամբաներու շինութեան պիտի աշխատին։ Նոր դահլիճին համար տրուելիք վստահութեան քուէին նկատմամբ թեր ու դէմ կարծիքներ յայտնուելէ ետքը, ատեանը պահ մը փակուեցաւ և ժամ 8ին նորէն բացուեցաւ։ Տպագրական օրէնքին վիճաբանութիւնը ձեռք առնուելով կարդացուեցաւ 26րդ յօդուածը, որ կը վերաբերի անհատներու դէմ եղած անուանարկիչ հրատարակութեանց։ Այդ առթիւ վիճաբանութիւն կատարուելէ ետքը, որոշուեցաւ յանձնաժողովին վերադարձնել՝ պատիժները թեթեւցնելու համար, վասն զի մամուլին ազատութիւնը սեղմելու աստիճան ծանր տրամադրութիւններ գրուած են։ Ընդունուեցաւ յաւելուած մը ընել թէ անհատ մը երբ անուանարկիչ հրատարակութեան մը առարկայ ըլլայ, կրնայ անուանարկութեան կամ զրպարտիչի դատ բանալ։ Կարդացուեցաւ 27րդ յօդուածը, որ կը տրամադրէ թէ նախարարներու, ծերակուտականներու, երեսփոխաններու և պետական պաշտօնեաներուն նկատմամբ անձնական անուանարկիչ հրատարակութիւններ ընողներու մասին 25 ու 26րդ յօդուածներու տրամադրութիւնները կը գործադրուին, բայց երբ ատոնց և բաժնեթուղթ ունեցող սեղանաւորական, առեւտրական ու արհեստագործական հաստատութեանց տնօրէններուն և պաշտօնեաներուն մի միայն պաշտօնի կիրառմանը վերաբերեալ որոշ արարքներու համար քննադատութիւններ ըլլան և երբ դատավարութեամբ այդ արարքները հաստատուին, լրագրին պատասխանատու տնօրէնը կամ յօդուածագիրը պատիժի չեն ենթարկուիր։ Այս յօդուածը նոյնութեամբ ընդունուեցաւ։ Նոյն միջոցին ժամանեցին Եպարքոսը ու նախարարները, որով տպագրական օրէնքին վիճաբանութիւնը ընդհատուեցաւ։ Եպարքոսը, յայտարարելէ յետոյ թէ ներքին գործոց նախարարը Ծերակոյտին գացած է դահլիճին ծրագրին պատճէնը կարդալու, բեմը ելաւ և անձամբ կարդաց հետեւեալ ծրագիրը.

«Սահմանադրութիւնը հազիւ սկսած, սիրտէն զարնուեցաւ։ Սակայն քաջարի զօրքը դարձեալ ձեռք բերաւ զայն։ Մարտ 31ին ծագած և մեր հայրենիքը դէպի փճացում առաջնորդող յետադիմական շարժումին անդրադառնալով, ձեր ցաւերը նորոգել չեմ ուզեր։ Այդ տխուր օրը ինչպէս հրաժարեցանք, յայտնի է ձեզի։ Աշխարհի գնահատման արժանացած շարժման բանակը Պոլիս մտնելով, խռովարարները զսպեց և Ազգային Ժողովին որոշման և Ֆէթվա Էմինին տուած Ֆէթվային համաձայն, Ապտիւլ-Համիտ գահընկէց եղաւ և օրինաւոր ժառանգորդը Սուլթան Մէհմէտ Ե. գահ բարձրացաւ։ Թէվֆիք փաշայի հրաժարումէն ետքը մեզի յանձնուեցաւ Դահլիճին կազմութիւնը։ Այն պարագաներուն մէջ ուր ստանձնեցինք գործը, շատ ծանր էր և ատանկ ծանրակշիռ պարագաներու մէջ նախարարներուն լաւ գործունէութիւնը հիմնուած է երեսփոխանութեան գործակցութեան վրայ։ Հայրենիքը այսօր մեզմէ անկեղծ և շատ մեծ զոհողութիւն կը սպասէ։ Արտաքին և ներքին քաղաքականութեան գալով, ան փետրուար 5ին մեր կարդացած յայտարարութեան նոյնն է։ Այն ատեն ապագայի վրայ խօսած էինք, հիմա քիչ մըն ալ անցեալէն պիտի խօսինք։ Սահմանադրութենէն ետքը, ներքին բարեկարգութեան համար եղած ջանքերը յանկարծ խանգարուեցան րէաքսիոնի շարժումով և Մահմուտ Շէվքէթ փաշա հասաւ Գ. և Բ. զօրաբանակներով ու կամաւորներով և մեր նաւատորմին օժանդակութիւնով րէաքսիոնը խեղդուեցաւ, հեղինակներէն ոմանք արդէն պատժուեցան և միւսներուն ալ դատավարութիւնները մօտերս վերջ կը գտնեն։ Այժմ ամէնուն գոհունակութեան արժանացած Պոլսոյ ապահովութիւնը տեւական ընելու համար միջոցներ ձեռք կ'առնուին։ Մեր երկիրը վշտացնող դէպքերէն է Ատանայի դէպքը որ Պոլսոյ րէաքսիոնի շարժումէն մէկ օր ետքը տեղի ունեցաւ, կը կարծուի թէ նոյն ազդեցութեամբ տեղի ունեցած է։ Ատանայի դէպքէն ազդուեցան և վնասուեցան նաեւ Հալէպի վերաբերեալ Մարաշ և Անթաքիա քաղաքները և քանի մը գիւղեր։ Բացի Ինիլ գաւառակէն, Ատանայի մէջ հռչակուած պաշարման վիճակը, վերջերս տարածուեցաւ նաեւ Մարաշի, Անթաքիոյ և շրջակայքին վրայ և այն տեղերն ալ զինուորական ատեաններ կազմուեցան։ Այս դէպքը կազմակերպող ոճրագործները, ո՛վ ալ ըլլան, երբ ազդու օրինակ մը առնելու համար, օրինական խիստ պատիժներու պիտի ենթարկուին (Ծափեր ձախակողմէն)։ Ատանա և Մարաշ ղրկուեցան վերջերս 10 վաշտ զօրք և անդորրութիւնը կատարելապէս ապահովուեցաւ։ Հոն ալ պատերազմական ատեանը գործի սկըսաւ։ Դէպքին ատեն յափշտակուած իրերը տակաւին ետ կը տրուին իրենց տէրերուն։ Վիրաւորները դարմանելու համար բժիշկ ու դեղ ղրկուեցան։ Կարօտութեանց ամոքման համար Երեսփ. Ժողովին հաւանութեամբ 30,000 ոսկի յատկացուեցաւ։ Ասկից զատ, Երկրագործական Պանքայէն 30,000 ոսկի որոշուեցաւ բաժնել կարօտ երկրագործներուն համար։ Դէպքին ատեն իրենց պարտականութեան մէջ թերացող պաշտօնեաներէն, կուսակալը (Ճէվատ պէյ) և Ճէպէլը Պէրէքէթի կառավարիչը պաշտօնանկ եղան. բարւոք կերպով ծառայած Մէրսինի կառավարիչ Իսատ պէյ գնահատուեցաւ։ Դէպքին պատճառն ու ծագման եղանակը քննելու, պաշտօնանկ կուսակալին և կառավարիչին, ինչպէս նաեւ Ատանայի նախորդ քոմանտանին պատասխանատուութեան աստիճանը քննելու, կարօտներու բաժնուելիք նպաստներուն հսկելու, ևն. զանազան տարրերու միջեւ եղբայրակցութիւնը ամրապնդելու, տեղի ունեցած դէպքին կրկնուելուն բացարձակապէս տեղի չտալու մասին միջոցներ ձեռք առնելու, կարօտներուն թիւն ու աստիճանը և կարօտութեանց ամոքման համար դեռ ի՛նչ միջոցներ անհրաժեշտ ըլլալը քննելու և ճշդելու համար երկուքը երեսփոխանէ և երկուքն ալ պետական կարող պաշտօնատարներէ բաղկացած յանձնաժողով մը կազմուեցաւ։ Այս յանձնաժողովին տեղեկագրին համաձայն, անմիջապէս ձեռք պիտի առնուին այն ամէն միջոցները որոնց պէտքը տեսնուի։ Ատանայի համար մեր ձեռք առած այս միջոցները, բաւական պիտի մեղմացընեն այդ տխուր դէպքին ծանր ազդեցութիւնը և վնասները և ոճրապարտները պիտի պատժուին։

Սակայն մեզի համար ամէնէն աւելի ուշադրութեան առնուելիք կողմը, սա է թէ ասկէց ետք, երկրին ո՛չ մէկ կողմը տեղի չունենան այս կարգի խռովայոյզ և րէաքսիոնական դէպքեր։ Միևնոյն անիծեալ ձեռքին կազմակերպած այս ոճիրները երկրին ամէն անկիւնը, հիմէն փճացնելով, մեր օրինական Սահմանադրութիւնը անգամ մըն ալ ցնցումի ենթակայ չըլլալու համար ամուր հանգամանքով մը հաստատելը այսօր կառավարութեան ամէնէն նուիրական պարտքն է։ Այս հայրենասիրական նպատակը ձեռք բերելու համար, որոշուած է ամէն տեսակ անկեղծ միջոցներ եւ խիստ կարգադրութիւններ ընել։ Թէ՛ ուղղակի բռնապետութեան վերադարձին ծառայող անձերը եւ թէ այդ անձերուն սուտերեանց խաբուելով, ժողովուրդներուն միջեւ ատելութիւն ցանողներու դրդումով ո՛ւր որ խռովարարական դէպք մը պատահի, անոնց հեղինակները զինուորապէս անմիջապէս զսպելու եւ պաշարման վիճակ հրատարակելով խստիւ պատժելու համար, որոշուած է որ նահանգներու հարկ եղած տեղերը բաւականաչափ զինուոր պատրաստ գտնուին։ Այս մտքով ալ բացարձակ հրամաններ տրուած են գաւառները 22 ապրիլ թիւով»։

Եպարքոսը յայտարարելէ յետոյ թէ ոստիկաններու և ոստիկան-զինուորներու կազմակերպութեան կիրառումին ձեռնարկուած է, ձեռք կ'առնէ ելմտացոյցի խնդիրը. կ'ըսէ թէ նախապէս գոյացած վեց միլիոն ոսկիէ աւելի բացը, ծախքերու մէջ եղած խնայողութիւններով, 3,800,000 ոսկիի զեղչուած է. կ'ենթադրէ թէ Երեսփ. Ժողովը պիտի կրնայ այդ բացը 2½ միլիոնի զեղչել։ Լաւ վարչութեամբ մըն ալ կարելի է հասոյթները աւելցնել և անոնց գանձումը կանոնաւորել։ Ծովային ու ցամաքային զօրութեանց կատարելագործման համար ալ արտասովոր հասոյթներ յատկացուելով այդ նպատակով պատրաստուած արտասովոր ելմտացոյցը Երեսփոխանական Ժողովին ներկայացուած է։ Եպարքոսը յարեց թէ ուղղակի կառավարութեան կողմէ կատարուելիք հանրօգուտ շինութեանց համար առանձին ելմտացոյց մը կը ներկայացուի. Նաեւ ամէն ջանք պիտի ըլլայ հանրային կրթութիւնը աւելի ընդարձակ պայմաններու մէջ կատարելու համար։ Եպարքոսը ըսաւ թէ հանրային անդորրութեան պահպանման մասին նոր կանոններ պիտի պատրաստուին, վասն զի յայտնի եղաւ թէ նախորդ վիճակէն ո՛րքան օգտուեցան յետադիմականները։ Պետական Խորհուրդը 38 օրինագիծներու քննութեամբ կը զբաղի։ Արդէն ինը օրինագիծներ Երեսփ. Ժողովին ներկայացուած են։ Զինուորագրութեան նոր օրէնքն ալ վաղը Երեսփ. Ժողովին պիտի ներկայացուի։ Պաշտօնեաներու նոր կազմակերպութեանց մասին Եպարքոսը ըսաւ թէ պէտք եղած կարգադրութիւնը եղած է, որպէս զի բացը մնացած պաշտօնեաները չվնասուին։ Այդ մասին ներկայացուած օրինագիծը արդէն նկատողութեան առնուած է։ Եպարքոսը խնդրեց շուտով որոշում մը տալ այդ մասին։ Տպագրական օրէնքին փութացումը պահանջելով, Եպարքոսը ըսաւ թէ վերջին յետադիմական շարժման գլուխը կը գտնուէին նաեւ կարգ մը լրագիրներ, որոնք հիմա դադրած են։ Հիլմի փաշա յարեց թէ ամէն ոք փափաքող է մամուլի ազատութեան, բայց ան պէտք չէ որ խռովարարութեան գործիք մը ըլլայ հայրենիքին բնաջնջմանը աշխատողներուն ձեռքը, նաեւ պահանջեց փութացնել ընկերակցութեանց օրինագծին վաւերացումը։ Եպարքոսը յայտարարեց թէ տէրութիւնը կը շարունակէ բարեկամական յարաբերութիւններ ունենալ բոլոր տէրութեանց հետ և թէ ատոնց աւելի բարւոքման աշխատելով հանդերձ, ազգային իրաւունքներուն և շահերուն պաշտպանութեանը պիտի ջանացուի։ Այլ եւ արտաքին անհամաձայնութիւնները անհետացած ըլլալով, երկրին կատարելագործմանը ու բարգաւաճմանը պիտի աշխատուի։

Ծրագրին ընթերցումէն յետոյ խօսք առաւ Զէյնէլապէտին էֆ. և ըսաւ թէ դահլիճին ծրագրին մէջ ըսուած է որ Ատանայի ցաւալի դէպքին հետեւանքով պաշտօնեաներէ ոմանք պատասխանատուութեան ենթարկուած են և ոմանք ալ գնահատուած. ուստի պէտք է բացատրել թէ մարտ 31ի դէպքին համար ո՛ր պաշտօնեաները պատասխանատուութեան ենթարկուած են և որո՛նք գնահատուած։ Պուսիօ էֆ. ալ ըսաւ թէ Եպարքոսը ու միւս նախարարները քննադատելի են մինչեւ մարտ 31 իբրեւ նախարար իրենց կատարած գործառնութեանցը համար։ Պուսիօ էֆ. յարեց.

«Յայտնի է թէ մինչեւ մարտ 31 ի՛նչ էր անդորրութիւնը նահանգներուն և մայրաքաղաքին մէջ. միայն սա ըսեմ թէ մենք Կ. Պոլսոյ մէջ անդորրութիւնը այն ատեն տեսանք, երբ պաշարման վիճակ հրատարակուեցաւ, մինչդեռ նահանգներուն մէջ անվստահութիւնը և անդորրութեան չգոյութիւնը տակաւին կը շարունակէ։ Նոր դահլիճը կազմող Եպարքոսը, թէ՛ իբրեւ Եպարքոս և թէ իբրեւ ներքին գործոց նախարար պաշտօնավարած պահուն չկրցաւ իրականացնել ևն. միութիւնը հաստատելիք միջոցներ։ Վասն զի առաջներ երբ զանազան ազգերու միջեւ միայն ատելութիւն կար, վերջերս տեսանք թէ միևնոյն ազգին մէջ ատելութիւն ծագեցաւ։ Երեսփոխանական Ժողովը որոշեց որ կառավարութիւնը օրինագիծ մը պատրաստէ Բուլկարի եկեղեցական խնդրոյն համար, սակայն անկէ ի վեր մէկ քանի ամիսներ անցան և օրինագիծ մը չտեսանք։ Ալպանիներու զինուորագրութեան օրէնքին յապաղելովը զինուորական տուրքին գանձումը կը շարունակուի, ինչ որ հարուած մըն է ևն. միութեան։ Եպարքոսը եթէ կենալով հին ատենը իր շատ անարժան միջոցներէն, շարունակեց ազգային ատելութեանց յաւելումը և Տրամայի մետրոպոլիտը...

Այդ միջոցին աղմուկ ելաւ, ըսուելով որ Պուսիօ էֆ. խնդրոյ կարգէն կը շեղի, բայց ատենապետը կարեւորութիւն չտուաւ և մետրապոլիտի խնդիրը մէկ կողմ թողլով, խօսքը շարունակեց և ըսաւ.

«Անցեալները կարօտ երկրագործներուն հարիւր հազար ոսկի յատկացնելու մասին Երեսփ. Ժողովին կողմէ տրուած որոշումը նկատողութեան չառնուեցաւ. այսօր ծրագրին մէջ ալ այդ մասին բան մը ըսուած չէ։ Կ'ըսուի թէ լրագիրներէ ոմանք, մամուլի ազատութենէն օգտուելով, Սահմանադրութեան վնասած են. եթէ այդպէս էր ի՛նչու դատ չբացուեցաւ անոնց դէմ և մարտ 31ի դէպքին սպասուեցաւ։ Դահլիճը ի՛նչու տեղեկութիւն չունեցաւ այդ դէպքէն. եթէ տեղեակ էր, ի՛նչու չարգիլեց։ Երկու տեսակէտով ալ քննադատելի է։ Կ'առաջարկեմ որ դահլիճին անվստահութիւն յայտնուելով հանդերձ նոյն իսկ պատերազմական ատեանին յանձնուի։»

Ատենապետը խօսքը կարել տուաւ և Պուսիօ էֆ. բեմէն իջաւ։ Յետոյ քուէարկութիւն կատարուելով, Երեսփ. Ժողովը 5ի դէմ 191 քուէով վստահութիւն յայտնեց դահլիճին։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱԼՊԱՆԻԱՑԻՆԵՐԸ.—Պելկրատէն հետեւեալը կը հեռագրէ Թանի թղթակիցը. — «Սկիւպէն կը հեռագրեն թէ կ'երեւայ որ Ճէվատ փաշա վերջնականապէս ընկճած է Հին Սերպիոյ անհանդարտ Ալպանիացիները, որոնք կը սպառնային խմբովին ապստամբիլ նոր րէժիմին դէմ։ Իփէքի մէջ հրամայեր է Ալպանիացիներուն, իբրեւ հնազանդութեան և խոնարհութեան նշան, կտրել իրենց գլխուն գագաթին վրայ գտնուած մազերէն մաս մը, և երեք օրուան մէջ վերադարձնել պետական մթերանոցէն իրենց կողոպտած հրացանները, գիտնալով որ հակառակ պարագային կախաղան պիտի բարձրանան։ Շատերը քանակծուեցան։ Ճէվատ փաշայի կորովամտութենէն և իրենց նկատմամբ գործուած խստութենէն չվհատելով Ալպանիացիները կը խոնարհին և կը համակերպին հնազանդութիւն յայտնելու»։

ՆԵՐՔԻՆ գործոց նախարարութիւնը մտադիր է Սելանիկի, Մանաստըրի ու Եանեայի նահանգներուն մէջ բնակութիւն հաստատել տալ Պոսնայէն ու Հերսէքէն գաղթող իսլամ ընտանիքներուն։ Նախարարութիւնը այդ նահանգներէն տեղեկութիւններ ուզեց նոյն գաղթականներուն յատկացուելիք տրամադրելի հողերուն վրայ։

ԱԹԷՆՔԷՆ հելլենական գործակալութեան հեռագիր մը կ'ըսէ.— Բոլորովին անհիմն են այն լուրերը թէ Յունաստանի մէջ խումբեր կազմուած ըլլան Եանեա մտնելու համար։ Յունաստանի մէջ որ և է խումբ կազմուած չէ։ Հելլենական կառավարութիւնը չի կրնար թոյլ տալ այդ կարգի արարքներ։ Միանգամայն բացարձակապէս կը հերքուի այն լուրը թէ Աքրօբէլոս կղզին զէնքի մթերանոցի վերածուած ըլլայ և թէ Գորֆուի մէջ խումբ մը կազմուած ըլլայ Եանեա երթալու համար։ Եանեայի յոյն ժողովուրդը շատ ուղղամտութեամբ կը վարուի. արդէն վերոգրեալ լուրերը տարածուած են Յունաստանի քաղաքականութիւնը կասկածելի ցոյց տալու նպատակով. ատոնք պարզ յերիւրանքներ են։

ԱՐԳԻԼՈՒԱԾ ԶԷՆՔԵՐԸ. — Ասկէ առաջ, պատերազմական ատեանին որոշումով, քանիցս ազդարարուած էր ժողովրդեան՝ զէնքերը ոստիկանութեան յանձնել։ Իմացուած ըլլալով որ Սկիւտարի, Գատըգիւղի և Երէնգիւղի կողմերը կարգ մը մարդիկ չեն յանձնած իրենց զէնքերը, հարկ եղած տուներու մէջ խուզարկութիւն պիտի կատարուի։ Պատերազմական ատեանին կողմէ խիստ պատժի պիտի ենթարկուին անոնք, որոնց քովէն զէնք գտնուի։ Թանին ըսելով թէ բնականաբար Պոլսոյ և Բերայի կողմերն ալ խուզարկութիւններ պիտի կատարուին, կը յանձնարարէ ժամ առաջ կառավարութեան յանձնել զէնքերը։

ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ՆՈՐ ԽՄԲԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ.— Եգիպտոսէն հասած լուրերու նայելով, Համիտի նախկին քարտուղար Իզզէթ ու սենեկապետ Ֆէյիզ և քանի մը արքանեակներ մեծ ընկերութիւն մը կազմած են, գործօն բրօբականտ ընելու, ընդարձակ ընկերակցութիւն մը հիմնելու նպատակով։ Այդ ընկերակցութիւնը պիտի գործէ իսլամական կարեւոր կեդրոններու մէջ, ինչպէս Հնդկաստան, Արաբիա, Ափրիկէի հիւսիսային կողմը, Եգիպտոսէն մինչեւ Մարօք։ Համիտի այդ հաւատարիմ արքանեակները պիտի ջանան նոր խալիֆա մը ընտրել իսլամութեան համար, բոլորովին անջատ Թուրքիայէն։ Այս նպատակաւ լրագիրներ պիտի հիմնեն մէկ քանի կեդրոններու մէջ և ընկերակցութիւններ պիտի կազմեն բրօբականտի համար։

ՀԱՄԻՏԻ ԵՒ ՎԻԼՀԷԼՄ Բ.Ի ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.—Իտալական թերթ մը գրած էր թէ Գերմանիոյ կայսեր և Համիտի միջեւ փոխանակուած անձնական նամակներէն մէկուն ուրուագիծը երեւան հանուած է։ Թէեւ այդ լուրը հերքուեցաւ ժէօն Թուրքերու կողմէ, բայց Քուրիէ Տ'Էօրօբի թղթակիցը կ'ըսէ թէ Գերմանիոյ դեսպանը Եպարքոսին սպառնալով պահանջեր է որ հերքուի այդ լուրը։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԸ տասը օր պայմանաժամ տուած էր Իգտամ արտօնատէր Ճէվտէթ պէյի և Սէրպէսթի արտօնատէր Մէվլանզատէ Րիֆաթ պէյի, նոյն ատեանին ներկայանալու համար։ Յիշեալներուն կողմէ արտասահմանէն կարգ մը նամակներ ղրկուած ըլլալով նոյն Ատեանին նախագահութեան, Պատերազմական Ատեանը յայտարարութեամբ մը կը ծանուցանէ թէ ամբաստանեալները պէտք է անձամբ ներկայանան որոշեալ պայմանաժամին մէջ և պաշտպանեն ինքզինքնին, առանց որու՝ ապարդիւն կը մնան տալօրինի դիմումները։

ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐԸ. — Սուլթանը, այսօր, Շիշլիի Թաղոց հիւանդանոցը երթալով պիտի այցելէ ազատութեան բանակին վիրաւորները։

ԷՆԿԻՒՐԻԷՆ եկած պատուիրակութիւն մը, երէկ, Եպարքոսին յանձնեց Սուլթանին մատուցուելիք ուղերձ մը, որով երախտագիտութիւն կը յայտնուի այն լուրին վրայ թէ Կայսրը Էնկիւրի ալ պիտի այցելէ։

ՆԱՑՍ. ԱՆՁՆԱԿԱՆ գանձուն կողմէ վճարուող անհատական զանազան թոշակներ, որոնց ամսական քանակութիւնը 210,535 ղրուշ է, դադրեցան։

ՊԻՇԻՐԹՈՒՇԻ հրեշմի ոստիկանապետ Վասըֆ փաշայի և անոր մարդոց նախնական քննութեան տեղեկագիրները յանձնուեցան պատերազմական ատեանին. նաեւ Չաղալճայի կառավարիչ Սայիտ պէյինը։

ԷՐԶՐՈՒՄԻ պատերազմական նախորդ հրամանատար Ֆէրիգ Նուսուէթ փաշայի դատավարութիւնը սկսաւ զինուորական ատեանին առջեւ։

ՄԱՀՈՒԱՆ դատապարտուեցան Բէսանտալ Ճէվհէր աղա, մաքսային վերատեսչութեան վիճակագրական դիւանի նախորդ դեր-տնօրէն Թէվֆիգ պէյ, Թիւֆէնկճի Խալիլ պէյ և ուրիշ չորս անձեր, որոնք մասնակցած էին վերջին ապստամբական գործին։

ԻԶԶԷԹ փաշա Աղեքսանդրիա ժամանեց և Բամլէի մէջ օդասուն վայրի մը վրայ կառուցուած ապարանք մը վարձեր է տարեկան 12,000 ֆրանքի։

ԱՏԱՆԱՅԻ քաղաքապետին քննութեան համաձայն, երկու անգամ տեղի ունեցած խռովութեանց միջոցին 3 մզկիթ, 5 դպրոց, 5 եկեղեցի, 2 օթել, 5 պանդոկ, 3 չուլհակի իւղի գործարան, 366 խանութ և 680 տուն այրած են։

ՀԱՄԻՏԻ ՊԱՐՏՔԸ.— Ֆրանսական դեսպանատունը խնդրած է որ ոստիկանութեան քննիչ Լըֆուլօն եղբայրներու և կայսերաղուն իշխաններու Ֆրանսերէնի դասախօս Պ. Ատօլֆ Ժաքոյին պահանջները վճարուին, որոնք 1600 ոսկիի կը հասնին։ Գահընկէց վեհապետին միւս պարտքերուն պէս այս գումարն ալ անձնական գանձուն կողմէ պիտի հատուցուի։

ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ ՄԷԿ ՇՆՈՐՀԸ. — Մարտ 31ի զինուորական ապստամբութեան միջոցին ըմբոստ զինուորի մը արձակած գնդակ մը սպաննած էր իտալական պահականատան նաւաստիներէն մէկը։ Սուլթանը 5000 ֆր. նուիրած է նաւաստիին ընտանիքին։

ՍԿԻՒՏԱՐԻ կառավարիչը նկատելով որ կառավարական պաշտօնեաներէն ու ժողովուրդէն ոմանք էնթարիով և մուշտակով փողոց կ'ելլեն, սրճարանները կը նստին, ինչ որ հակառակ է բարեկրթութեան, կ'ազդարարէ որ այդ կարգի զգեստներով պէտք չէ հանրային վայրերու մէջ տեսնուին։ Կառավարիչը մէկ շաբաթ պայմանաժամ կուտայ։ Այդ պայմանաժամէն յետոյ՝ օրինազանցները պիտի ձերբակալուին։

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ ՄԵՆԱՇՆՈՐՀ. — Պելճիքացի դրամատէրներու խմբակ մը

համրօգուտ չինութեանց նախարարութենէն մենաշնորհ խնդրած է՝ Սամսունէն Սըվազ և անկէ Տիարպէքիր երկաթուղիի նեղ գիծ մը շինելու։

ՖԷՅԶԱՔԵԱՐԱՆԸ Միլլէթի նախագահ և Քերքուքի կառավարիչ Ախուլլահ էլ Քեազիմի ձերբակալուած է։ Թէև ինք յայտարարած է որ դրամ չունի և քըննութիւնները կրնան տեղւոյն վրայ կատարուիլ, բայց ազդու հրաման տրուած է փութով Կ. Պոլիս ղրկել հսկողութեամբ։

ԷՐԷՆՔԷՕՅԻ մէջ խուզարկութիւններ կատարուելով հրացաններ և մեծաքանակ ծխախոտ երևան հանուեցան։

ՄՍԹ ԿՂԶԻԻ բանտարկեալներուն գրաւուած կալուածական հարստութիւնը մէկ միլիոն ոսկիի կը հասնի։ Մէմտուհ փաշայի դրամներու հաւաքածոն մեծ արժէք ունի։ Օտար պանքաներու մէջ դըրուած դրամներն ալ կարևոր գումար մը կը ներկայացնեն։

ԹԷՀՐԱՆԻ մէջ կացութիւնը ծանրացած ըլլալով՝ օսմ. դեսպանատունը զինուորական պահակագունդեր խնդրած է։

ԱՆԱՏՕԼԸԻ երկաթուղիին 18րդ շաբթուան հասոյթը իւրաքանչիւր քիլոմեդրի սապէս է. — Հայտար-Փաշա Էնկիւրի գիծ (578 քիլոմեդր) 7,877 ֆր., անցեալ տարիէն 515 պակաս և միւս շաբաթներէն ալ 43 աւելի։ Էսկիշէհր-Գոնեայի գիծ (445 քիլոմեդր) 3,950, անցեալ տարիէն 2,324 պակաս և միւս շաբաթներէն ալ 1,103 պակաս։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԱՏԱՆԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

Ատանայէն կը հեռագրեն մայիս 10 թիւով. — Մինչև հիմա միայն Ատանայի մէջ ձերբակալուած են 155 իսլամ և 99 ոչ-իսլամ, ընդամէնը 254 ամբաստանեալ։ Հաճընէն առնուած հեռագրին նայելով, ջարդի ու թալանի պատճառաւ ձերբակալուածներուն թիւն է 45 հոգի, որոնց 23ը ոչ-իսլամ և 22ը՝ իսլամ։ Ուրիշ կողմեր ձերբակալուածներուն թիւը յայտնի չէ։

*** Միջազգային Օգնութեան Ցանձնաժողովը չը. օր և այսօր գումարուեցաւ Մէհմէտ Ալի բաշա խանի մէջ։

*** Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ Կիլիկիա ղրկուած բժշկական մարմինը երեք մասի բաժնուելով Ատանա, Մերսին և Թարսուս գացած է։

*** Իզմիրէն եկած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Կիլիկիոյ կարօտեալներուն թիւը 30,000ի կը հասնի։

*** Կ. Պոլսէն կը հեռագրեն Ֆօսիքէ Զայլունկի թէ, Փոքր-Ասիոյ կացութիւնը աքօղելու համար եղած ջանքերուն հակառակ, Հայերուն կացութիւնը միշտ շատ տագնապալից է։ Նոյն լրագիրը նաև դէմ կը խօսի ռուսական պաշտպանութեան ծրագիրներուն՝ օսմ. Հայերուն վրայ։ Այդ ծրագիրները խօսակցութեան առարկայ եղան Կաթողիկոսին ու Կ. Պոլսոյ ռուս դեսպանին միջև, և որուն համար Կաթողիկոսը Կովկաս երթալէ առաջ Բեդերսպուրկ պիտի ուղևորի։

*** Թանի մէջ կը կարդանք. — «Թուրքիոյ Հայերը Տումայի իրենց կրօնակից երեսփոխաններուն աղերսագիր մը ղրկեցին, անոնց աջակցութիւնը խնդրեցին Փոքր-Ասիոյ մէջ հետզհետէ ծանրացող կացութեան վրայ։ Աղերսագիրը կը յարէ թէ օսմ. կառավարութեան ձեռք առած միջոցները անբաւական են։ Քիւրտերը կը պաշարեն հայաբնակ գիւղերը և ջարդերը կը շարունակեն։ Բազմաթիւ Հայեր Կովկասի ռուսական սահմանագլուխը կ'անցնին։ Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարարն ալ խնդիրք մը ստացաւ՝ միջամտելու և Հայերուն օգնելու։»

Դարձեալ Թան կ'ըսէ. — «Կառավարութեան կողմէ Փոքր-Ասիա ղրկուած քննիչ յանձնաժողովը երևան հանեց թէ Էրզըրումի ու Վանայ կուսակալները և Մուշի կառավարիչը հրաման ստացեր են ապրիլի յեղափոխական շարժումը կազմակերպելու, սակայն յայտնի չէ թէ ով տուած է այդ հրամանը։»

*** Ատանայի կուսակալութեան թարգման Իլեաս Սամի էֆ. իր պաշտօնը ձգելով աներևութացած է։

*** Անցեալները Ատանայի մէջ տեղական կառավարութեան կողմէ յայտարարութիւն մը հրատարակուած էր, որով պայմանաժամ կը տրուէր կողոպտուած գոյքերը ետ դարձնելու համար։ Այդ պայմանաժամը լրացած ըլլալով՝ անցեալ շաբաթ օրուընէ սկսեալ՝ խուզարկութիւններ կը կատարուին։

*** Բ. Դրան և Երեսփ. Ժողովի կողմէ կարգուած Քննիչ Ցանձնախումբը, որուն կ'անդամակցին Պետական Խորհուրդի Նախաղատ ատեանի նախագահ Ֆաիգ պէյ, Մանասթըրի դատական քննիչ Յարութիւն էֆ. Մոստիչեան և օսմ. երեսփոխան Պապիկեան էֆ. ու Նաւասֆ Բէյ մալ պէյ, այս առտու կառախումբով մեկնեցան, Գոնիայի ճամբով Ատանա երթալու համար։

*** Ատանայի կոտորածին հետևանքով որբ մնացած տղոցմէ 35 աղջիկ Խասգիւղի որբանոցը պիտի ընդունուին Խնամակալութեան որոշումով։

*** Պատրիարքարանը Սելանիկի Ալլաթինի ջաղացքին յանձնարարեց 4000 ոսկիի ալիւր պատրաստել՝ Ատանա ղրկելու համար։

*** Ատանայի խուժդուժ ջարդին զոհուած են նաև տեղւոյն դպրոցներուն տեսուչ տարաբախտ Արամ էֆ. Նիկողոսեան և իր կինը։ Իսկ իրենց մանկիկը անասուաղութենէ մեռած է մէկ քանի օր առաջ։

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐԻԱՑԷՆ կը գրեն մեզ. — Ատանայի արկածեալներուն ի նպաստ կազմուած հանգանակիչ մարմինը տեղւոյս Հ. Բ. Միութեան մասնաճիւղն է. անդամներն են հետևեալները. Միքայէլ պէյ Րէիզեան՝ նախագահ, Գէորգ էֆ. Սարգիսեան, Յակոբ պէյ Բարթող, Յովսեփ էֆ. Բէմպէճեան, Վահան էֆ. Խորասանճեան և Գառնիկ էֆ. Զպուքճեան։ Ասոնք ժողով կազմելով հանգանակութիւնը աւելի արդիւնաւոր ընելու նպատակաւ որոշեցին օտար ազգերուն ալ դիմում ընել, այս պատճառաւ ազգեցիկ հայ անձնաւորութիւններէ օժանդակ մարմին մը կազմութիւնը կարևոր դատելով՝ հրաւիրուեցան Տեարք Արթին պէյ Րէիզեան, Արմենակ էֆ. Կամսարական, Յ. էֆ. Մութաֆեան որոնք սիրով ընդունեցան, և իրենց անդամակցութիւնն ալ շատ արդիւնաւոր եղաւ։

*** Տեղս ապաստանող Ատանայի փախըստական ընտանիքներուն թիւը 400ը անցած ըլլալով և եկեղեցիի բակին մէջ անոնց խճողմանը պատճառաւ հարկ եղաւ արձակուրդէն առաջ փակել ազգ. վարժարանը։

ՓԱՐԻԶԻ հայերուն կողմէ Տիգրան Խան Քէլէկեան, նախագահ Նպաստամատոյց մարմինին, հետևեալ գիրը ուղղած է Բարիզ՝ երեսփոխան Պ. Տընի Քօչէնի, որուն հարցապնդումը Ատանայի կոտորածներուն մասին հաղորդեցինք անցեալ օր. «Խորապէս յուզուած Ձեզի պատիւ բերող այն մարդասէր զգացումներէն, որոնցմով անցեալ Բչ.ի նիստին մէջ պաշտպանեցիք Հայուն չափ չահագրգռութեան արժանի ժողովրդեան մը դատը, պատիւ ունինք ներկայիս ձեզ ներկայացնել Բարիզի Հայերուն ամենաբուռն երախտագիտութեան արտայայտութիւնը։ Կը համարձակինք անգամ մը ևս հաւաստել ձեզ թէ Հայ ժողովուրդը ձեզ կը պարտի անհուն երախտիք. ոչ միայն ձեր անցեալ օրուան թանկագին հարցապնդման համար, այլ նաև երկար տարիներէ ի վեր ձեր ցոյց տուած բարձր հոգածութեան համար ի նպաստ մեր դժբաղդ ազգին, որուն կեանքը ճշմարիտ մարտիրոսագրութիւն մը եղաւ. ուստի կը խնդրենք որ հաճիք ընդունիլ մեր խորին և երախտապարտ շնորհակալիքը մեր խորին յարգանաց հաւաստիքներուն հետ։»

ՓԱՐԻԶԷՆ կը գրեն մեզ թէ՝ 10—20 օր առաջ յանձնաժողովին կողմէ, Տեղապահ Ս.ին անունը ղրկուած 17,700 ֆր. թերհաշիւ գումարին մասին տակաւին ո և է ծանուցում մը չէ եղած թէ ստացուած է։

ՀԱՅ-ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆԱՑ ՍԳՈՅ ՀԱՆԴԷՍԸ. — Կ. Պոլսոյ Հայ-Աւետարանականներու Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ կիրակի օր յիշատակի տխուր պաշտօն մը կատարուեցաւ ի ներկայութեան երկսեռ խուռն բազմութեան։ Եկեղեցիին հովիւ Պատ. Շմաւոնեան սրտաշարժ բանախօսութեամբ մը նկարագրեց Կիլիկիոյ աղէտը և սակայն երբ Քրիստոնեայ չեչտեց Աւետարանի պատուէրը թէ՝ «Սիրեցէ՛ք զթշնամիս ձեր...» Ցետոյ հրաւիրուեցաւ խօսիլ Վեհ. Կաթողիկոսին ներկայացուցիչ Տէր Մինաս Չերազ, որ գլխաւորապէս սա՛ կէտին վրայ ծանրացաւ թէ Կիլիկիոյ մէջ թափուած արիւնը որ լուսաւորչական, աւետարանական և հռոմէական Հայերու թափած արիւնն էր, պէտք է այսուհետև նուիրական շաղախը ըլլայ որ ընդ միշտ ամրապնդէ միևնոյն տեղին այդ երեք հատուածներուն միութիւնը թէ՛ տառապանքի և թէ՛ ուրախութեան օրերու մէջ։ Բրօֆ. Յ. Ճէճիզեան և Մր. Ալէն հայերէն գեղեցիկ բանախօսութիւններ ըրին։ Նշանաւոր հայասէր և բարեգործ Պ. Լէօբոլտ Ֆավր, Զուիցերիացի, որ 1895ի ջարդերուն աւելի 600 հայ որբեր պաշտպանած ու պատսպարած է Սվազի ու Պրուսայի որբանոցներուն մէջ, ֆրանսերէն լեզուով հնչեցուց յուզմունք հայ ցեղին վրայ որ իր կրօնքին համար կը զոհուի աներկիւղ, մինչ, չեմ կարծեր որ, յարեց յարգելի բանախօսը, Զուիցերիացի քրիստոնեաները, համանման պարագաներու մէջ, միևնոյն արիութիւնն ունենային մարտնչելու և դիմադրելու համար այսքան խժդժութեանց։ Նոյնպէս ֆրանսերէն խօսեցաւ Երէտ. Քրիստ. Ընկերակ. Ընդհ. Միութեան քարտուղար Զուիցերիացի Պ. Ֆավրի, որ Ատանայի ջարդէն երկու շաբաթ առաջ հոն կը գտնուէր։ Այս ճառերը հայերէնի թարգմանուեցան Ռ. Գօլէճի ուսուցիչներէն Արր. էֆ. Տ. Յակոբեանի կողմէ։ Տեղապահ Սրբազանին կողմէ ներկայ էին Տ. Տ. Եղիշէ Չիլինկիրեան և Անանիա Հազարապետեան վարդապետները։ Չիլինկիրեան Հայր Սուրբը երկար քարոզով մը բացատրեց թէ հայկական լաստափայտը ալեկոծութիւններէ չպիտի ընկղմի և Հայաստանի երկար ու տաժանելի Ջմեռին պիտի յաջորդէ գեղեցիկ ու ծաղկաւէտ Գարունը։ Այս յուզիչ Սգահանդէսը երեք ժամէն աւելի տևելէն յետոյ փակուեցաւ արդիւնաւոր հանգանակութեամբ մը։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆ հասած են հետևեալ հեռագիրները.

Զէյթուն, 10 մայիս. — Ինչպէս քանիցս ծանուցինք, Զէյթունի և չրջականներու մէջ անդորրութիւնը կատարեալ է։

Առաջնորդ ՎԱՂԱՐՇԱԿ

Արաբկիր, 9 մայիս. — Մեզի ծանուցին թէ գիւղերու Հայերուն վրայ յարձակում պիտի ըլլայ։ Այս պատճառաւ կառավարութեան դիմեցինք և Արաբկիրէն բաւական թիւով զինուոր և Ակնէն ալ քննիչ պաշտօնեաներ ղրկուեցան։ Գիւղախումբերու միւտիրներուն անհոգութեան հետևանքով բռնաբարութիւնը կը շարունակէ։ Միւտիր Նաշարին դրդումովը և միւտիր Հաճի Մէհմէտին հրամանով Հայերը հրապարակաւ կը գանակոծուին։ Հակառակ ասոնց բռնակալութեան, Ակնի գօմիսէրը Հայերէն ստորագրութիւն կ'առնէ բռնակալ միւտիրներուն ի նպաստ։ Կը խնդրենք որ ասոնց մասին միջոցներ ձեռք առնէք։

Առաջն. Փոխ. ԳԷՈՐԳ

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐՈՒԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ. — Թիֆլիզի Հայ Դերասանական ընկերակցութիւնը (Մայսուրեան-Զարիֆեան խումբ) Հայ Կանանց Միութեան իր յայտնած բաղձանքին համաձայն, կիրակի օր, գեղեցիկ ներկայացում մը տուաւ Վարիեթէի թատրոնը. գոյացած հասոյթը պիտի յատկացուի Կիլիկիոյ աղէտեալներուն. դժբաղդաբար մեր ունեւոր դասակարգը չէր հաճած լեցնել օթեակները որոնք մեծ մասամբ պարապ էին, մինչդեռ ասանկ բարեսիրական ու արուեստագիտական ներկայացում մը քաջալերել ամէն Հայու պարտքն էր։

Ներկայացումէն վերջ, Դաշնակցական կուսակցութեան համակրելի պետերէն ընկեր Ը. Ակնունի վառվռուն ու զգածեալ շեշտերով հակիրճ բանախօսութիւն մը ընելով՝ Հայերուն ցաւն ու պժգանքը յայտնեց Ատանայի ահռելի կոտորածի և թալանը կազմակերպողներու մասին, չմոռնալով նաև չեշտել Թուրք զինուորներուն կատարած տխուր ու անպատուաբեր դերը, մասնակցութեամբ վայրագ խուժանին։ Յարգելի բանախօսը այսուհանդերձ յորդորեց հայ ժողովուրդը չյուզուիլ, չգրգռուիլ, ապօրէն ցոյցեր չընել այդ տեսակ սոսկալի արարածներու դէմ, այլ՝ ինքնապաշտպանութեան ամէն արդար միջոց և իրաւունք գործադրելով հանդերձ՝ ջանալ հաշտ ու համերաշխ ապրիլ մեր Թուրք հայրենակիցներուն հետ՝ որոնք սկսած են ճանչնալ արդէն իրենց մինչև հիմա հետևած սխալ ուղղութիւնը։ Պատմական հին ու անխզելի կապեր և ապագայի գեղեցիկ յոյսեր այս երկրին կը կապեն Հայերը, յարեց բանախօսը. ուստի պէտք է բոլոր տարրերուն հետ ձեռք ձեռքի տանք, ազալով ու ողբալով հանդերձ մեր նահատակները, յառաջ քալենք, մի՛շտ յառաջ, շէնցնելու, զարգացնելու ու երջանկացնելու համար այս երկիրը։ Ընկեր Ակնունի յայտնեց թէ Ատանայի զոհերուն թիւը 4000էն աւելի չէ, ինչ որ չի նուազեցներ մեր զգացած անհուն ցաւն ու կսկիծը։ Ուստի կը խնդրեմ որ անոնց յիշատակին յոտնկայս յարգանք ընծայէք։ Ունկնդիրներու խուռն բազմութիւնը այս յիշատակութեան աւթիւ միահամուռ ոտքի ելլելով, յարգանքի արտայայտութիւն մը ըրաւ, Պ. Ակնունի հանդիսականներուն կարդաց նաև Իսքէնտէրունի ֆրանս. փոխ-հիւպատոսին կողմէ ղրկուած տեղեկագիր մը, որ Այասի և չրջականներու գեղերուն ու զոհերուն մասին տեղեկութիւններ կու տար։ Նիազի պէյ ալ պիտի բանախօսէր, սակայն անակնկալ պատճառով մը չէր կրցած գալ։

ԷՆՆԻԻՐԻ, 1 մայիս. — Գաղատացին ալ անմասն չմնաց ապրիլի սկիզբներու տխուր ընդհանուր և քաղաքական արհաւիրքներէն ու տագնապներէն՝ բայց ուրախութեամբ կը յայտնենք թէ շնորհիւ աղատարար բանակին ապրիլ 15էն ի վեր կը վայելենք հանգիստ ու խաղաղ օրեր։ Խաղաղութեան առաջին օրերուն Սիվրի-Հիսարէն տեղս հասան երկու Դաշնակցական Ընկերներ՝ Մ. Խորչեան և Հ. Բաթարանեան, որոնք անմիջական գործունէութիւն մը ցոյց տուին քանի մը օր մնալով։ Սոյն ընկերները կազմեցին Հայ-Թրքական Միութիւն մը որ առաջին անգամ ըլլալով իր Նոյեմբերը ունեցաւ ապրիլ 26ին։ Այս միութիւնը Աղքատախնամի հանդամանք ալ ունենալով ձեռնարկած է ի նպաստ Ատանայի արկածեալներուն հանգանակութեան մը որուն կը մասնակցին ամէն աստիճանի Հայուհիներ միայն։

Առաջին անգամ ըլլալով այսօրինակ միութիւն մը կը տեսնուի կանանց մէջ. փափաքելի է որ համերաշխութեան և յարատևութեան ոգին անպակաս ըլլալով իրենց մէջ տեւական ըլլար սոյն միութիւնը, որ իր ազգօգուտ գործունէութեամբ ոչ նուազ գործնական օրինակ մը պիտի ըլլայ արական սեռին։

*** Տարիներէ ի վեր ընդունուած սովորութեան մը համաձայն Ազգ. վարժարանի աշակերտները դասատուներու առաջնորդութեամբ դաշտային ուրախութիւն մը կը կատարէին մայիսի 1ին, որուն ընդհանուր ծախքը կը հոգացուէր աշակերտաց կողմանէ։ Սակայն այս տարի նկատի ունենալով կիլիկեան ջարդի հետևանօք տեղի ունեցած աղէտները՝ ուսուցչաց թելադրութեամբ և տնօրէն Տրդատ էֆ. Թահմազեանի կարգադրութեամբ այս առթիւ ծախսուելու գումարը, մօտաւորապէս 250 ղրշ., յատկացուեցաւ Կիլիկիոյ արկածեալներուն, որ մօտ օրէն պիտի ղրկուի Ատանա Տ Գէորգ Ծ. վրդ. Արսլանեանի։ Փափաքելի է որ ամէն դպրոցի տնօրէններ օրինակ ունենալով Գաղատիոյ չմերանան սոյն կարգի ձեռնարկներու մէջ։

Մտադրութիւն կայ մայիս 3ի կիրակին՝ լսարանէն վերջ, ընդհանուր հանգանակութիւն մը ձեռնարկելու ի նպաստ կիլիկեան արկածեալներուն։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — Ստացանք «Ապտիւլ Համիտի վերջին խաղը» հրատարակութիւն Օ. Արզումանի. կեդրոնատեղի Պ. Պալենց գրատուն։ Կ'արժէ որ ամէն մարդ ունենայ իր մօտ այս գիրքը, ուր ամփոփուած կան մանրամասնօրէն վերջին բէաքսիօնի, շարժման բոլոր մանրամասնութիւնները։ — Գին 2 ղրուշ։

*** «Հայի ճակատագրէն» ու «Զէյթունի անեղ ճակատամարտը» անուն երկու հատորիկներ. առաջինը՝ ոտանաւորներու հաւաքածոյ մը Հայուն տառապագին կեանքէն. երկրորդը՝ հայ հերոսներու քաջագործութեանց վերյիշումներ։ Առաջինին մէջ Խրիմեան Հայրիկի պատկերը կայ, երկրորդին մէջ Սասունի հերոսապետ ընկեր Մուրատին։ Երկուքին ալ հեղինակը Կիլիկիացի, որոնք իրենց սոյն գործերուն գրեթէ ամբողջական հասոյթը կը նուիրեն Ատանայի և Տարսոնի աղէտեալներուն։ Փութացէք մէյմէկ հատ գնել. կեդրոնատեղին Պապը Ալի ճատտէսի Զ. Ն. Պէրպէրեան տպարան, թիւ 38։ Գին 3 և 2 ղրուշ։ Մասնաւոր ցրուիչ մը անձամբ պիտի դիմէ Պոլսոյ ազգայիններուն։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Յարգելի բարեկամս
Պ. Սըմաքեսխաճեան

Արեւելքի չաբաթ օրուան թիւին մէջ նախընթաց օրուան Ազգ. Ժողովի նիստին քաղուածքին աթիւ՝ բռուած է որ ես՝ օսմ. թէզքէրէներուն մէջ «Հայ» բառին տեղ «Քրիստոնեայ» բառը գործածուելուն համամիտ գտնուած եմ։

Այդ տեսակ համամտութիւն մը չյայտնեցի երբեք. ընդհակառակը, բսի որ եթէ ասկից առաջ եղածին պէս, զմեզ ո՛չ թէ «Գրիգորեան» այլ նոյն իսկ «Քրիստոնեայ» յորջորջեն՝ նորէն գոհ չի պիտի ըլլայինք, վասն զի, զմեզ վիրաւորող բանը՝ «Գրիգորեան» յորջորջումին կրօնական տեսակէտէն սխալ կամ ուղիղ ըլլալէն աւելի՝ մեր ազգին անունը չգործածելու անխամատ ջանքն է։

Իսկ ճառիս այն մասը, որուն դէմ Հմայեակ Սրբազան և յարգելի պաշտօնակիցներէս ոմանք բողոքեցին, սա էր թէ ես կը կարծէի որ Քրիստոնեայ Եկեղեցին «ընդհանրական» ըլլալով, ինչ որ Հաւատամքին մէջէն միտքս մնացած էր, կըրնար, առանց անպատեհութեան, ամէն քրիստոնեայ եկեղեցիներուն պատուաճիլ, Հայոց ինչպէս Յունաց եկեղեցիներուն։ Պարբերութիւնս ամբողջացնելու, գաղափարս լիովին յայտնելու ժամանակ չի ձգուելով՝ զանազան կողմերէ յայտնուած բողոքներէն հասկցայ որ սխալած ու թերևս, բան մը որ անհամեմատ կերպով աւելի ծանրակշիռ է, Հաւատամքս մոռցած եմ։

Ամէն պարագայի մէջ այդ կէտը մանրամասնութիւն մըն էր միայն. եւ՝ հարցը, Հայ ազգին անունը ջնջելու հետամտութեան հարց, ջանացի ընկերական, քաղաքական և ազգային երեսակ տեսակէտներէ քննելով, իմ հայեացքս պարզել. բնաւ մտքէս չանցուցի ասանկ կենսական խնդրոյ մը մէջ բնազանցական առաւածաբանութիւն ընել։

Կը խնդրեմ որ հաճիք այս նամակը Արեւելքի մէջ հրատարակել և ընդունիլ յարգանացս հաւաստիքը։

Դ. ԶՕՀՐԱՊ

ՅԱՏՈՒԿ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀՌՈՄ, 24 մայիս. — Սթէֆանի գործակալութիւնը բոլորովին անհիմն կը նկատէ վիեննական թերթի մը սա լուրը թէ իտալական կառավարութիւնը դիմումներ ըրած ըլլայ օսմ. կառավարութեան մօտ՝ վերջին դէպքերուն խառնուած Թուրք մէկ քանի անձնաւորութեանց մասին։

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ. — Ռուսիա տրամադիր է 100,000 անգլ. ոսկիի փոխառութիւն ընելու պարսիկ կառավարութեան, դարմանելու համար պետական գանձուն դրամական անձկութիւնը։

ԹԷՀՐԱՆ. — Ապուչէհր գտնուող անգլ. պահակազօրքը հեռացաւ այդ քաղաքէն։

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ. — Ռուսական Տումայէն պատուիրակութիւն մը յառաջիկայ ամիս Անգլիա պիտի երթայ, անգլ. Խորհրդարանի անդամներուն այցելութիւն տալու համար։

ԺԱՐՏԵՆ ՏԸ ԲԱՌԻ

Յառաջիկայ շաբթու տեղի պիտի ունենայ Ժարտէն տը Բառիի բացումը, Բանկալթի, որուն մեծ անհամբերութեամբ կը սպասէ հանրութիւնը։ Այդ «Եդեմ»ին վարձակալները անհագին զոհողութիւններ ըրած են՝ ամէն ինչ մեծ և գեղեցիկ ընծայելու համար։ Անցողակի ըսենք թէ 25,000 ֆր. ծախսուած է ելեկտրականութեան հաստատումին համար։ Ամբողջ պարտէզը հիմնովին կերպարանափոխ եղած է, և ելեկտրականութիւնը՝ այդ դրախտային պարտէզին հովանոցակներուն և թաւուտներուն մէջ ծածկուած՝ հրաշալիք մը կը պարզէ, որով կրնայ Կ. Պոլիս պարծիլ։ Ամէն ճաշակի և խառնուածքի յարմար հրապուրիչ բաներ կան։ Թատերասէրները լաւ թատերախումբ մը պիտի վայելեն, որ գեղեցիկ փոքր թատերախաղեր ու զուարթ վօտվիլներ պիտի ներկայացնէ։ Սինէմաթօկրաֆի երևոյթներ և ցերեկոյթներ պիտի տրուին բոլորովին նոր տեսարաններով։ Ցայտագիրները միշտ պիտի փոխուին։ Ընտիր նուագախումբ մը ամէն օր և կիրակի ցերեկները պիտի նուագէ։ Զմչկումի սրահը չքեղօրէն յարդարուած, ամէն ատեն տրամադրելի պիտի ըլլայ հանրութեան, որպէս զի ան միշտ վայելէ այդ առողջարար ու հաճելի մարզանքը։ Այսօրուան համար այսչափ։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ,		11/24 Մայիս
Օսմ. Թոհս. Միացեալ 4 %	Օ. Ո.	101 37
Ամէնէն բարձր գին	»	101 39
Ամէնէն վար գին	»	101 33
Ռումելի Երկաթուղի գոց	Ֆր.	174 75
Ամէնէն բարձր գին	»	174 87
Ամէնէն վար գին	»	174 75
ԲԱՑՈՒՄ,		**12/25 Մայիս**
Օսմ. Թոհս. Միացեալ 4 % Ք. Կ.	Օ. Ո.	101 37
» » » ժամէ 5ին	»	101 37
Ռումելի Երկաթուղի	Ֆր.	174 75
» » ժամը 5ին	»	174 75
Թուրքի Կ. Պոլսոյ	»	434
Օսմ. երկթ. Պարտք. Ա. սերի	»	514 —
» » » Բ. սերի	»	512 —
» » բաժնեթուղթ.	Օ. Ո.	14 90
Շիրքէթի Խայրիէ	»	— —
Շիրքէթի Խայրիէի Համիտիէ	»	1 20
Օսմ. Ապահ. Ընկ.	»	4 40
Օսմ. Ծխախոտ		15 30
Թրամուէյ բաժնեթուղթ		6 90
» ժուիսանս		3 —

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ԳԻՒՏ ՄԸ

Թոքախտի և պռօնչիթի անմիջական և հիմնական դարմանումը ապահովուած, տեղեկագրահոչակ Տօքթ. Բրօֆ. Պանտիէրայի Pozione Antisettica Bandieraյով, վկայուած Իտալիոյ բժշկական կաճառէն։ Մէկ շիշի գինն է 10 ֆրանք։ Դիմել առ Պ. Պիւրքճեան և Որդի, միակ ներկայացուցիչք Թուրքիոյ, Կ. Պոլիս, Ղալաթիա-Ալեքսանտր խան։ Գաւառներէն եղած ապսպրանքներուն ծախքը 1 ֆրանք։

25—9

ԻԼԱՆ
(Ռօսթա վէ Թէլէկրաֆ Նէզարէթի)

Բուլ Թալ օլունարագ րօսթախանէլէրտէ ֆիրուխթ օլունմագ իւզրէ միւպաեաասընա լիւզում կէօրիլէն 500,000 ատէտ զարֆըն օլ պապտէքի նիւմունէսի վէճհլէ մէվգըի միւնագասայա վազ գըլընարըգտան թալիպ օլանլարըն իհալէ՝ օն թէքմիլաթը նագալիէ վէ իսլիատ Տէրսաատէթ Թիճարէթ Օտասը իլէ մուգավէլէյաթ մուհարրիրլէրինտէն մուսատտագ քէֆալէթը գավիյէսի համիլէն Թէլէկրաֆ վէ Բօսթա Նէզարէթի մէճլիսը իտարէսինէ միւրաճաաթ էյլէմէլէրի իլան օլունուր։

Ֆի 11 մայըս 325

ԱԹԷՆՔԻ ՊԱՆՔԱ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽԸ ԱՄԲՈՂՋԱՊԷՍ ՎՃԱՐՈՒԱԾ
50,000,000 Տրախմի
ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ՝ ԱԹԷՆՔ

Մասնաճիւղեր ունի Կ. Պոլիս եւ գրասենեակներ՝ Ղալաթիոյ եւ Պոլսոյ կողմը Լոնտոն, Աղեքսանդրիա, Գահիրէ, Սելանիկ, Իզմիր, Պիրէոս, Քալամա, Վոլօ, Եիրա, Քալամաթա, Քանէ եւ Քանտիա (Կրետէ)։

Դրամագլուխն եւ աւանդ ձգուած գումարն ու արժեթուղթերուն արժէքը, Օգոստոս ամսուն, կը հասնի 260,000,000 տրախմիի։

Աթէնքի Պանքան կը զբաղի Պանքայի ամէն տեսակ գործառնութիւններով։ Փոխառութիւններ կ'ընէ վաճառքներու, արժեթուղթերու վրայ եւ Եւրոպական Թուրքիոյ վրայ քաշուած փոխանակագիրներ կը զեղչէ։

Աթէնքի Պանքան հաւաքումներ կը կատարէ, չէքեր, վարկագիրներ կը հանէ, հեռագրական հրամանով վճարումներ կը կատարէ Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներու եւ արտասահմանի մէջ։ Սակարանական հրամաններ կը կատարէ, թէ՛ մեր հրապարակին եւ թէ օտար հրապարակներուն վրայ, յաճախորդներուն շատ նպաստաւոր կերպով։

Շատ փոքր վարձքի մը փոխարէն արժեթուղթեր կը պահէ, աւանդի ձեւով եւ ուղուած ատենը ետ առնելու պայմանով։ Ամէն կարգի կտրօններ կը գանձէ եւ զեղչի գործողութիւններ կը կատարէ։ Աթէնքի Պանքան ապահովութեան արկղներ կը դնէ արկղամուրի խորշեր, փոքր վարձքերով։

Աւանդի ձեւ

Աթէնքի Պանքան իբր աւանդ կ'ընդունի դրամ եւ արժեթուղթ, սա տոկոսները վճարելով.

Ուզուած ատեն ըլլալ քաշելու պայմանաւ		3%
Վեց ամսուան համար		3½%
Մէկ տարուան	»	4 —
Երկու	» եւ աւելի	5 —

Աւանդ ձգուած դրամները կը վճարուին այն դրամով որով Պանքան ձգուած են։ Տոկոսները կը վճարուին ամէն տարուան Յունուար 2ին եւ Յուլիս 1ին։

Մասնաւոր տետրակներ՝ 4% տոկոսով

Աթէնքի Պանքան իր յաճախորդներուն մէջ փոքր դրամատէրեր ունենալով եւ փափաքելով ամէն դիւրութիւն ընծայել, անոնց տրամադրութեան տակ կը դնէ մասնաւոր տետրակներ, որոնց մէջ կրնան արձանագրել առ առաւելն 100 ոսկիի աւանդ գումար մը։ Այդ դրամը 4% տոկոս կը բերէ եւ մասնակի վճարումներ կը կատարուին, առնուազն 52 ղրուշ տոկոսով։

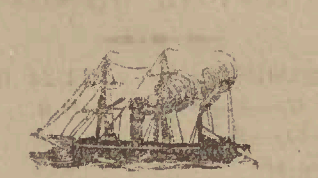

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՈՔԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Ն ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

ՍՊԱՍՈՒԱԾ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ

Մայիս 25ին, Միեկրեյի, Մարսիլիայէն
Յնս. 1ին, Ֆրիժի, Սեւ Ծովէն

ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ

Մայիս 25ին, Իմէրէդի, Սեւ Ծով

Ա. կարգ	Բարիզի համար	200	ֆր.
»	» Մարսիլիոյ	» 160	»
Բ.	» Բարիզի	» 150	»
»	» Մարսիլիոյ	» 120	»

Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 ֆր.։
Բ. կարգ 185.10 ֆր. (Տիէբի համբով)։
Տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալին՝ Թոփհանէ, քարափին վրայ։
15 Բ. ԵՃԷՊՃԻՆ

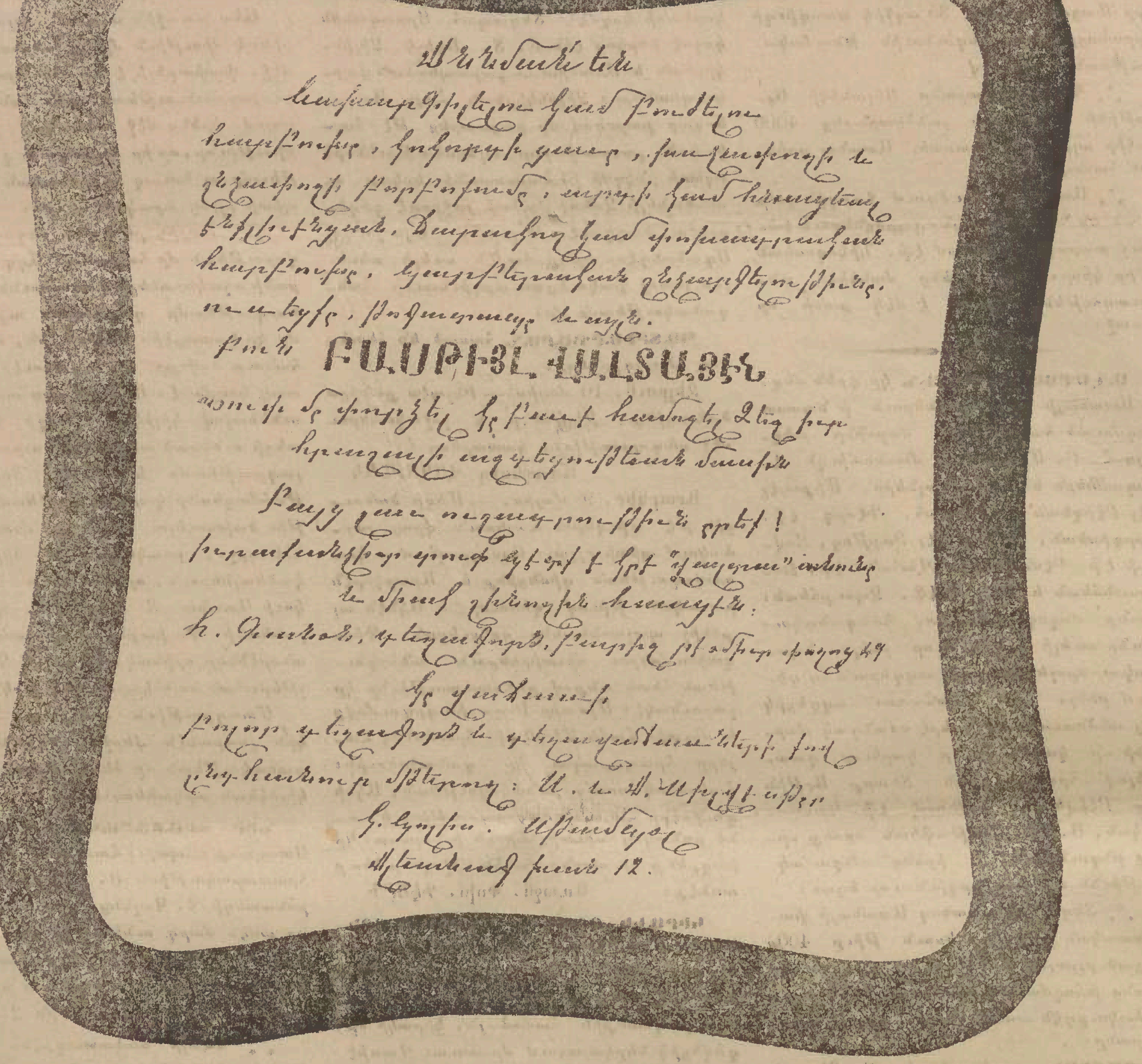

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ճամբորդ եւ ապրանք փոխադրող շոգենաւեր

Ա. կարգի	Բ. կարգի
ՍԷԴԻ	ՆԱՑԴՕՔՐԻՍ
ՄԻՆԻՍ	ԽՄԷՅՍԻՍ
ՐԱՓՍԻՍ	ՊՈՒՋԻՐԻՍ
ԹԷՑՊԸՐ	ՄՕԷՐԻՍ
ՆԱՐՊՕՆ	ՖԱՑԷԼԻ
ՆԱՎԱՐԻՆ	ՖԱՐՕՍ
	ԹԻՊՕ

Առաջին կարգի շոգենաւերը շատ համգստաւէտ են նաւուն մէջտեղը ընդարձակ սենեակներ ունին, ելեկտրականութեամբ կը լուսաւորուին եւ կին ճամբորդներու համար տեսչուհի ունին։

Երկրորդ կարգի շոգենաւերն ալ սահմանափակ թուով ճամբորդներ կ'առնեն, բայց տեսչուհի չունին։ Ոսկի.

Կ. Պոլսէ Լիվրբուլ Ա. կարգի գինն է 15
» » Բ. » » 11

Կը խնդրուի վաճառականներէն որ փոխադրութեանց կամ ապրանքները Ղալաթիոյ մաքսատունը հանելու համար՝ իրենց հրահանգները տան շոգենաւին ժամանումէն 24 ժամ առաջ։

Ամերիկայի եւ Եւրոպայի նաւահանգիստները տանելու համար ապրանքներ կ'ընդունուին։

Դիմել առ Ճ. Վ. ՈՒԻԹՕԼ եւ Ընկ.
Գործակալ.—Ուիթօլ խան, Պահչէ գաբու, Պոլիս

ՃԷՅՄ ՄՕՍ Ընկ.
31 Ճէյմս Սդրիդ, Լիվրբուլ

ԼԱ ՄԻՒԹԻՒԷԼ ՏԸ ՖՐԱՆՍ Է ՏԷ ՔՕԼՕՆԻ

La Mutuelle de France et des Colonies

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Պանք տը Ֆրանսի մէջ աւանդ ձգուած 60 միլիոն ֆրանք

ԿԸ ԳՈՐԾԷ	ՊԵՏԱԿԱՆ ՔՕՆԹՐՕԼԻՆ տակ, 1905 մարտ 17ի օրէնքին համաձայն։
Կ'ԸՆԾԱՅԷ	ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ՄԸ ողջ մնացողներուն, եւ ԴՐԱՄՕԺԻՏ ու ՌԱՆԹ ՎԻԱԺԷՐ կ'ապահովէ, 15 տարիէն վճարելի ողջ մնացողներուն, մահուան պարագային երաշխաւորութիւններով։
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ	վճարումներ ԱՄՍԱԿԱՆ ՎԵՑ ՖՐԱՆՔԷՆ սկսեալ։
ԿԸ ԶԵՏԵՂԷ	ՊԱՆՔ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ ՄԷՋ իր յաճախորդներուն յանձնած դրամները, պետական երաշխաւորութիւն ունեցող արժեթուղթերու վերածելով զանոնք։
ԳՈՐԾԱՌՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՈՒՆԵՑԱԾ Է	700 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔԻ, մինչեւ 1908 նոյեմբեր 30 իր երկու ճիւղերուն մէջ. ԿԵԱՆՔԻ ՈՒ ՄԱՀՈՒԱՆ

Տեղեկութիւն եւ կանոնագիր ձրիաբար կը տրուին
ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
Թինարէք խան, Ղալաթիա, Բէրչէնպէ Բազար
Ընդհ. Տնօրէն **Օ. ԺԻՌՕ**
Փորձառու եւ գործունեայ գործակալներ կը փնտռուին, որոնք պէտք է ունենան լաւ յանձնարարականներ ալ։

ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄԸ ՑՈՅՑ ՏՈՒԱԾ Է

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

Իսենի կատարեալ սնունդ մը կը կազմէ, բժիշկներուն եւ մայրերուն միաձայն վկային համաձայն

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

Թանկագին սնունդ մըն է տղոց եւ ծծմայրերու համար։
50 45

ԱՆՎՐԷՊ ԴԱՐՄԱՆ

ՈՍԿՐԱՑԻՆ ԵՒ ՋՂԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

ԳԼԻՍԷՐՈՖՕՍՖԱԹ ՌՕՊԷՆԸ (robin)

ու միայն ջղային եւ ոսկրային հիւանդութեանց ամէն տեսակը հիմնովին կ'բուժէ,

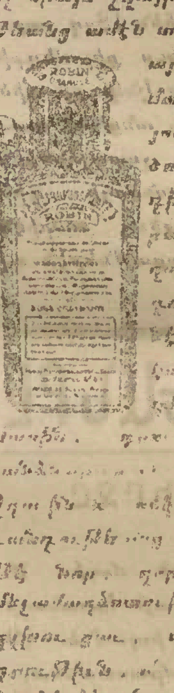

[illegible]

... կ'ենթարկուի մեծ ... եւ մեծավաճառներու մէջ։

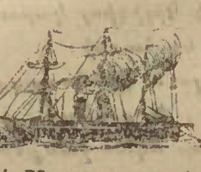

Cie RUSSE

Navigaiion à Vapeur et de Commerce

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթուան երթեւեկութիւններ

Մայիս

Դշ. 13,26	Ինէպօլի, Սինօպ, Սամսոն, Օրտու, Կիրասոն, Տրապիզոն, Րիզէ եւ Պաթում. կէս օրէն առաջ ժամը 10ին։
Դշ. 13/26	Օտեսա. Իրիկուան ժամը 4ին։
Եշ. 14/27	Իզմիր, Պիրէոս եւ Աղեքսանդրիա. ժամը 10ին։
Եշ. 14 27	Օտեսա. ժամը 4ին։
Ուր. 15/28	Սեվաստոպոլ. ժամը 10ին։
Շբ. 16/29	Օտեսա. ժամը 10ին։
Շբ. 16 29	Տարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Քիոս, Հռոդոս, Մէրսին, Իսքէնտէրուն, Թրիպօլի, Պէյրութ, Հայֆա, Եաֆա, Բոռ-Սաիտ եւ Աղեքս. ժամը 4ին։

ԹԵՐԹՕՆ "ԱՐԵՒԵԼՔ,,Ի (21)

ՀԱՄԻՏԵԱՆ ՌԷԺԻՄԸ

Գրեց՝ ՓՕԼ ՏԸ ՌԷԿԼԱ

ԳԼՈՒԽ Զ.

ԱՊՏԻՒԼ-ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՐԴԻԿԸ

Մուրատ կ'ուզէր ինք անձամբ կառավարել, երկրին պարգեւելով հանդերձ իր նախորդներուն կողմէ խոստացուած ազատութիւնները եւ իրաւունքները։ Կ'ուզէր ազատական տեսութիւնները իրականացընել։ Մէկ խօսքով, Մուրատ ուրախութեամբ կը հաւանէր այն բարենորոգումներուն, զորս Միտհատ փաշա կ'ուզէր հաչակել, բայց միւս կողմէ չէր փափաքեր սահմանադրական վեհապետի մը ծոյլ եւ անպատասխանատու դերը ստանձնել։

Միտհատ փաշայի հեղինակաւոր ոգին չէր հաշտուեր Մուրատի այդ ձգտումներուն հետ։ Միտհատ կ'ըմբռնէր թէ ինք տէր չպիտի ըլլար, երբ Մուրատ Գահուն վրայ մնար։

Յետոյ կարմիր Սուլթան դարձած Համիտի նուաղուն եւ համեստ ձեւերը, իր անխիղճ կրթութիւնը, իր հագուստ-կապուստին եւ բնակարանին համեստութիւնը, քողոքի իր ջերմագին ցոյցերը, տեսակ մը թովիչ կարողութիւնը՝ որ իր աչքերը կը լուսաւորէ, երբ ուզէ հաճոյակատար ըլլալ եւ դիմացինին վստահութիւնը գրաւել, այս ամէնը Միտհատի սա հաւատքը ներշնչեցին թէ Գահուն վրայ բարձրացնելով այդ փափուկ ու հիւանդոտ իշխանը, ինք պիտի վարէր կառավարութիւնը եւ վերին իշխանութիւնը։

Միտհատ փաշա քիչ ատենէն պիտի ճանչնար իր սխալը եւ անգթօրէն պիտի քաւէր զայն։ Օձի դիւթիչներու պէս իժ մը մնացած էր պարզապէս, խորհելով որ կեանք պիտի պարգեւէր խեղճուկ ու անվնաս օձի մը։

Բայց իրողութիւնները չկանխենք։ Միտհատ փաշա իր ճշմարիտ հայրենասիրութեամբ, Թուրքիոյ եւ արտասահմանի մասին ունեցած ծանօթութիւններով՝ Հիւսէյին Աւնի փաշայի պէս կրնար եւ պարտէր առաջին դեր մը խաղալ դէպքերու ընթացքին մէջ, որով Ռուսերը Դանուբի եզերքներէն հինն Բիւզանդիոնի առջեւ հասան։

Դժբախտաբար, Միտհատ փաշա 1876 դեկտ. 13էն մինչեւ յաջորդ տարուան մարտ 5 իշխանութեան գլուխը մնաց։ Հիւսէյին Աւնի փաշա կը վախնար Միտհատի այն ժամերէն երբ ոգելից կը խմէր ան։ Օրին մէկը, Միտհատ փաշայի լեզուն բացուեցաւ, երբ շամբանեա կը ճնկէր, ու խոստովանեցաւ սխալ մը գործած ըլլալը։ Ուստի ցաւելով հանդերձ՝ յայտարարեց որ կ'ուզէր Մուրատը Գահուն վրայ բազմեցնել նորէն։

Ապտիւլ-Համիտ համբաւաւոր լրտեսներէն մէկը, որոնք սկսած էին ամէն տեղ սողոսկիլ՝ անպատիժ մնալնուն եւ իրենց տիրոջ շնորհներուն վրայ վստահ, իմաց տուաւ Միտհատի խօսքը։ Մեծ-Եպարքոս Միտհատ փաշա պաշտօնանկ եղաւ եւ խեղճ Թուրքիա զրկուեցաւ այն ծառայութիւններէն զորս իրաւունք ունէր սպասելու անկէ։

Յետոյ պիտի տեսնենք թէ վրէժխնդիր ու կարմիր Սուլթանը ի՛նչպէս Կ. Պոլիս բերել տուաւ Միտհատը, դատաստանի ենթարկելու, աքսորել եւ սպաննել տալու համար։

Րէտիֆ փաշա, որուն պաշտօն յանձնուած էր Ապտ-իւլ-Ազիզի հաղորդելու իր գահընկէցութիւնը, պատերազմական նախարար էր Թուրքեւռուս կնճռոտութիւնները ծագած միջոցին, մինչ Նաճէմ փաշա Մեծ-Եպարքոսի պաշտօնը կը վարէր։

Մոլեռանդ, բառին այն առումով զոր հեշտիւ կ'ընծայենք անոր, երբ խնդիրը Իսլամներուն վրայ կը դառնայ, նոր սպաբազետ կ'ատէր Եւրոպացիները, բայց քաջ ու կորովի մարդ էր։ Պատերազմի յայտարարութիւն ըլլալուն պէս՝ նոր սպարապետ կրօնական պատերազմ հրաչակած էր, եւ ճշմարիտ յանդգնութեամբ մը, մայրաքաղաքէն ետ առնելով այն վաղեմի առանձնաշնորհումները, որոնց համաձայն, բնակիչները զերծ կը մնային զինուորական ծառայութենէ։ Կ. Պոլսոյ ամբողջ քաջառողջ բնակիչները զինուոր գրուած էին. քիչ օրուան մէջ պատերազմական պաշտօնատունը լրացուցած էր վաշտերու ձգած պակասը։

Սպարապետին մեծ գործունէութիւնը ցոյց կուտար, եւ կրնար իրաւամբ պարծիլ թէ կայսրութիւնը ի վիճակի դրած էր իր հակառակորդին դէմ կռուելու։

Մայրաքաղաքին հին առանձնաշնորհումները խափանած ըլլալուն համար՝ Րէտիֆ փաշա շատ անժողովրդական դարձած էր։ Ռուսերը գրաւելէ յետոյ Դանուբի ամբողջ ստորին մասը եւ Տօպրուճան, երբ Կուրքօ զօրավարը կը դրկէին Պալքաններէն դուրս հանելու համար Թուրքերը, Կ. Պոլսոյ մէջ տիրող խուճապը առելութեան փոխուեցաւ ընդդէմ սպարապետին եւ ընդհ. հրամանատար՝ Ապտիւլ-Քէրիմ փաշային։ Այս վերջինը իբր անկարող կ'ամբաստանուէր։

(Շարունակելի)

Արտօնատէր ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ